

CUPRINS

CAPITOLUL 1. AȘEZAREA GEOGRAFICĂ.....	4
CAPITOLUL 2. REPERE ISTORICE	6
CAPITOLUL 3. RELIEFUL.....	9
3.3 Relieful.....	10
CAPITOLUL 4. CLIMA	12
CAPITOLUL 5. HIDROGRAFIA.....	16
5.1 Apele subterane	16
5.2 Apele curgătoare	17
CAPITOLUL 6. VEGETAȚIA	18
CAPITOLUL 7. FAUNA	20
CAPITOLUL 8. SOLURILE	21
CAPITOLUL 9. FENOMENE GEORAFICE DE RISC MAXIM PE TERITORIUL LOCALITĂȚII TĂLAGIU	23
CAPITOLUL 10. POPULAȚIA ȘI AȘEZĂRILE UMANE	27
10.1 Populația	27
10.1.1 Dinamica și evoluția populației	27
10.1.2 Densitatea populației.....	28
10.1.3 Structura populației	28
10.1.3.1 Structura pe sexe	28
10.1.3.2 Structura populației pe grupe de vârstă	29
10.1.3.3. Structura social –economică.....	29
10.1.3.4 Structura etnică a populației.....	31
10.1.3.5 Structura confesională a populației.....	32
La nivelul localității Tălagiu sunt o parohie ortodoxa, o biserică baptistpă și o biserică pentecostală. Deși la nivelul comunei există și alte confesiuni religioase în localitatea Tălagiu nu există persoane care să aparțină altor confesiuni decat cele menționate.	32
10.1.4 Mișcarea populației.....	32
10.1.4.1 Mișcarea naturală	32
10.1.4.2 Mișcarea mecanică a populației.....	33
10.2. Așezările umane.....	34
CAPITOLUL 11. ECONOMIA	37
11.1 Agricultura.....	37
11.1.1 Cultura plantelor	40
11.1.2 Pomicultura.....	40
11.1.3 Creșterea animalelor	41
11.2 Industria.....	43
CAPITOLUL 12. TRANSPORTURILE ȘI TELECOMUNICAȚIILE.....	45
CAPITOLUL 13. ASPECTE ALE VIETII SOCIAL – CULTURALE.....	47
13.1 Învățământul.....	47
13.2. Sănătatea	48
13.3 Comerțul	49
13.4 Activitatea culturală și religioasă.....	50
13.5 Obiceiuri și tradițiile	51
13.5.1 Obiceiuri calendaristice	52

13.5.2 Obiceiurile legate de ciclul familial.....	53
13.5.3 Ocupații tradiționale.....	54
CAPITOLUL 14. TURISMUL	57
CONCLUZII.....	59
BIBLIOGRAFIE	61

CAPITOLUL 1. AȘEZAREA GEOGRAFICĂ

Localitatea Tălagiu, este așezată matematic pe Globul pământesc în Emisfera Nordică și Estică, între coordonatele geografice: 46° 10' 58'' latitudine nordică și 22° 29' 54'' longitudine estică.

Fig 1.1 Harta județului Arad

Localitatea este situată în partea de vest a țării, pe teritoriul județului Arad.

În cadrul județului se află în partea estică, la o distanță de 120 km de reședința județului, orașul Arad, la 98 km de Oradea, reședința județului Bihor, și la 83 km de orașul Deva, reședința județului Hunedoara. Legătura cu orașul Arad se realizează prin intermediul Drumului național DN. 79 și a căii ferate Cenad-Arad-Brad.

Sub aspect istoric, este situată în Sudul Crișanei, la interferența cu zona Bihorului, Țara Moților și Banatul.

Foto 1.1 Intrarea în satul Tălagiu

CAPITOLUL 2. REPERE ISTORICE

Pe una din văile Apusenilor , în care curge domol spre Câmpia Banatului Crișul Alb, la egală distanță între comunele Hălmașiu și Gurahonț , de o parte și alta a căii ferate Arad-Brad, se află și așezarea rurală Tălagiu , ce face parte din comuna Pleșcuta , județul Arad.

Datorită configurației dealurilor care înconjoară localitatea, tălăgeanul a avut un orizont scurt , reușind doar să vadă cerul și a fost destul , și cu toate acestea localitatea s-a impus în atenția publică prin bogățiile solului și subsolului ca : piatra de andezit , caolinul , lemnul , fructele , unele produse agricole , sau prin unii fii ai săi , răsfirați prin diferite zone ale țării .

Etimologic, denumirea de Tălagiu ar proveni de la cuvântul talaz = care înseamna loc cu păduri sau unde s-au făcut lăzuri, defrișări sau tăieri de păduri. În lucrarea Monografia Zarandului , de Pavel Kozma , apăruta la Cluj în 1848, localitatea apare sub denumirea de Talats , iar în 1908 sub denumirea maghiarizată de Talacs , revenind la forma românească de Tălagiu după Unirea din 1918.

Prima atestare documentară a localității este anul 1439 când regele maghiar dăruiește despotului George Brancovici întinse moșii , printre care și domeniul Cetății Șiriei , de care aparține și întreaga vale a Crișului Alb . La această dată , localitatea apare ortografiată Thalagy , iar la 1698 în Registrul familiei Groza apare scris Talak (Csanki-1746) .

Ca toate satele din zona Munților Apuseni și Tălagiu este format din mai multe crânguri sau cătune , după cum urmează : Crângul Nănești –după numele familiei Nan ce a predominat acolo ;

- Hăgești - familia Hagea;
- Blidărești - familia Blidar-confecționeri de veselă;
- Mogoșeni - familia Mogoș și Gomoi ;
- Hordulești – familia Hord ;
- Mlăceni - după țarina Omlaca ;
- Păraiești - zona cu mai multe pâraie și a fost dominată de familia Margea ;
- Hărduțesti - familia Hărduț ;
- Ceptulești - familia Caba ;
- Blajulești - după familia bogătașilor Blaj Damica și Blaj Jurca ;
- Vălenii - pe valea Tălagiului.

Un singur crâng « Nemțești » de la poala dealului Pleșa a dispărut . Azi toate crângurile sunt amestecate cu nume de familie diferite, ba chiar au apărut și nume noi , care prin căsătorie s-au stabilit aici , cum ar fi :Pogan , Borciu , Costea , Cotoc , Grec , Urdaș , Lupan , Monița , Slăv , Niculescu , etc.

Primele date scrise despre sat le avem din prima jumătate a secolului XV (1439) , dar aceasta nu înseamnă că satul datează numai de atunci . Profesorul Traian Mager, arăta în lucrarea sa „Ținutul Hălmagiului” că această zonă a fost populată încă din Epoca pietrei datorită zăcămintelor de opal dur și cremene, materiale necesare omului primitiv la confecționarea uneltelor . Această ipoteză este confirmată și de săpăturile arheologice efectuate începând de la Iosășel până la Rostoci și Aciuța apoi la Brotuna și Basarabasa care au scos la suprafață așezări din Paleoliticul inferior . Vestigii ale civilizației dacilor au fost descoperite în satul Gura Văii constând în obiecte de ceramică ca : ciururi , pahare , cești dacice și unelte din metal ca : topoare, seceri, clești, arme, podoabe și monede. Tot aici a fost descoperit în anul 1886 un frumos tezaur ce constă în doua inele cu pandativ din argint, un fragment de colier din argint și 70 de monede grecești din argint. (Depozitate la Muzeul Crișurilor –Oradea).

Dacii acestor meleaguri au excelat în prelucrarea argintului prin arta monetară, monedele având în general pe verso capul lui Hercules , iar pe revers calul și călărețul , ambele efigii destul de degenerate. Aceste descoperiri demonstrează frecvența așezărilor dacice, puterea economică a acestor centre care au emis moneda proprie , dar și vremuri tulburi din timpul lui Burebista.

Prin analogie , putem afirma că și Tălagiu, ce se află la un pas de aceste localități mai sus menționate , a fost locuit din cele mai vechi timpuri pe dealurile ce îl înconjoară .

Deoarece Tălagiu a fost cuprins în administrația Hălmagiului , putem spune că istoria districtului Hălmagiului (Voievodatului) este și istoria Tălagiului , care la 1444 a intrat sub stăpânirea lui Iancu de Hunedoara , ce la rândul său , la 10 aprilie 1451 , confirma pe Voievodul Moga din Hălmagiu în drepturile sale de voievod al românilor din regiunile (voievodatele) Căpâlna, Hălmagiu și Băița, ca rasplată pentru ajutorul dat cu oameni districtului său la învingerea turcilor la Câmpia Mierlei din Serbia .

În 1566, turcii au invadat pentru prima dată Valea Crișului Alb, oprindu-se în Tălagiu, fiindcă Nicolae Ciucianu , comandantul Palăcii din Ciuci (Vârfurile) le-a oprit înaintarea . La 1585 sunt opriti din nou la Tălagiu , iar în 1559 au năvălit împreună cu tătarii aprinzând satele pâna la Baia de Criș. După pacea de la Carlovitz din 1699 , turcii se retrag din aceste ținuturi , iar Tălagiu și satele din jur intră sub coroana maghiară , apoi la 1739 sunt vândute lui Iacob Bibici, care la rândul lui le vinde consilierului aulic al Transilvaniei Iosif Kozma în

anul 1751 . Astfel se instaurează familia Kozma de origine secuiască în zonă , deținând averi și castele în Tălagiu și Pleșcuta până în 1887 , când averile au început să treacă în mâinile țăranilor .

Din familia Kozma au rămas în Tălagiu trei grofi : Kozma Giula, Kozma Laoș, și Kozma Karoly, acesta din urmă a avut un rol nefast în Revoluția de la 1848, s-a pus în funtea unei bande de unguri care au devastat satele și au ucis mai mulți români.

Conform rapoartelor protopopilor din Hălmagiu : Moga și Modovan despre Revoluția de la 1848-1849 în Plasa Hălmagiu , aflăm că în Tălagiu au fost împușcați în revoluție patru localnici : Arsenie Hărduț – cantor de 50ani , Nicolae Neamț - 31 ani , Ioan Hărduț , iar Spiridon Cozma împușcat chiar în casa lui Cosma Karoli , care , pe lângă jafurile făcute în zona , a impus satului să plătească 500 de florini vechi ca să cruțe satul de a fi ars , cum au fost arse alte sate în Zarand .

În primul razboi mondial au căzut eroic 26 de tălăgeni, iar actul Unirii de la 1 Decembrie 1918 a fost marcat prin prezența la Alba Iulia a câtorva tineri entuziaști din sat care au luat un drapel tricolor ce s-a păstrat în Biserică până în anul 1967 când a fost transferat la Mănăstirea Gai – Arad . În anul 1848 e menționată o răscoală locală în Tălagiu , revoluționarii asediază conacul grofului din sat. (Actuala școală primară).

Reforma agrară din 1921 a avut urmările ei pozitive și această zonă prin exproprierea terenurilor marilor moșieri și împrumăturile cu pământ și păduri , ducând la ameliorarea situației economice a populației din zonă .

Începând cu 1945 , prin procesul de sovietizare și dictatură comunistă populația suferă, sunt luate de la stat pădurile , se trece la cooperatizarea forțată , deși suprafața arabilă era mică și solul avea o fertilitate scăzută . Singurul sat necooperativizat din zonă rămâne Budeștiul , unde populația supusă la cote , impozite , contracte , părăsește localitatea , plecând spre zona Aradului .

CAPITOLUL 3. RELIEFUL

3.1 Evoluția paleogeografică

Relieful satului Tălagiu se încadrează la interferența Munților Apuseni cu Dealurile de Vest și cu depresiunea Zarandului , care este compartimentată în partea de est de Depresiunea Pleșcuta –Tălagiu-Vârfurile . Această zonă are următoarea evoluție paleogeografică : începând din Cretacic , blocurile cristaline din Munții Apuseni au fost exodate și sudate prin cutare în pânza de șariaj a unor depozite mezozoice .

În Paleogen , masa continentală rezultată a fost intens denudată într-un climat tropical de savană , rezultând suprafața de erodare Fărcașa . Mișcările laramice au produs rupturi profunde care au dus la compartimentarea în blocuri a spațiului muntos , scufundând unele masive vestice și creând viitoare depresiuni – golfuri. În aceste condiții , suprafața Fărcașa a fost supusă unei maximi eroziuni , iar materialul denudat a fost dirijat spre grebenele blocului Tisa , format în urma descompunerilor ce au urmat orogenezelor cretacice , astfel că suprafața Fărcașa , ușor modificată , constituie fundamentul acestei depresiuni .

În Bademian , scufundarea bazinului Crișului Alb după un sistem de falii cu orientare generală NV și SE au determinat pătrunderea apelor marine și declanșarea unor puternice erupții vulcanice ce au durat cu interminențe până în Pontian . Din această perioadă datează cele mai reprezentative piemonturi în care se găsesc formațiuni de andezit și andezit bazaltic .

În faza attică , prin mișcările produse la sfârșitul Baserabianului au determinat exondarea înregii regiuni instalându-se , astfel , o perioadă de eroziune intensă până în Pontian . Drept urmare , depozitele sermatice și chiar cele badeniene au fost îndepărtate în cea mai mare parte , rezultând un relief accidental , complet fosilizat de puternică transgresiune ponțiană .

În faza Ponțiană , se înregistrează în bazinul Crișului Alb o afundare puternică, prilejuind invazia apelor Mării Panonice . Transgresiunea marină , fiind puternică , a adus la formarea unor legături între apele din bazinul Crișul Alb și cele din bazinul Crișului Negru peste șoseaua Dealul Mare .

Depozitele ponțiene sunt răspândite în Depresiunea Crișului Alb , pe ele fiind format actualul relief . Erodarea puternică a masivelor muntoase a dus la depunerea materialului erodat sub forma unor conuri largi de împrăștiere , care , prin unificare , au dat naștere unor

piemonturi de acumulare . Acumularea masivă de material aluvionar a fost , printre altele , cauza apariției unor mișcări negative de tip subsident . Prin coborârea nivelului de bază , precum și schimbarea climatică , s-a accentuat eroziunea râului din spațiul depresionar , stabilizând râurile pe terasele actuale , care prin adâncire și lărgire au dus la o nouă fază de evoluție a reliefului , aceea de formare a teraselor fluviale .

Prin procesul de adâncire a râurilor în această etapă , acestea au intersectat orizonturi de roci dure , în special în cele de origine vulcanică creând defilee epigenetice situate în zona La Pinten , de lângă satul Gura Văii și Arsurile de lângă satul Tălagiu .

Faza modelării actuale a reliefului se instalează în Postglaciar și se face remarcată prin procese fluvio-torențiale ; formarea luncilor cu numeroase brațe moarte , albiilor minore , formarea de ogașe , ravene , organisme torențiale , alunecări de teren de tip lenticular .

3.2 Geologia

Structura geologică este strâns legată de evoluția paleogeografică a zonei .

Începând din Badenian și până la începutul Cuaternarului și în această zonă s-a manifestat un vulcanism subsecvent tardiv . Produsele acestuia se găsesc pe mai multe aliniamente orientate NV-SE ; sunt reprezentate prin andezite , andezite cuatifice , dacite și riolite .

Ca forme de zăcământ se întâlnesc structuri înrădăcinate , curgeri de lavă și formațiuni vulcanogene . Un aliniament urmărește aproximativ Depresiunea Brad-Săcărâmb , cu extindere pe marginile Depresiunii Zarandului .

Metalogeneza legată de stadiul lichid - magmatic al vulcanismului ofiolitic a condus la formarea unor concentrații de substanțe utile . Apar acumulări de pirotină nicheliferă în zona Căzănești-Ciungani .

Depozitele aluviale prezintă materiale grosiere la bază sub formă de grohotișuri , bolovănișuri , brecii , iar la suprafață sunt nisipuri măloase și luturi nisipoase .

Variatetea rocilor și minereurilor din zonă sunt în faza de exploatare . La cariera din Talagiu se exploatează dolomita și minereuri cuprifere .

3.3 Relieful

Relieful satului Tălagiu este încadrat între cele două unități majore de relief : Munții Apuseni și Dealurile de Vest , ca o unitate aparte Culoarul Crișului Alb separat de două defilee

create pe Crișul Alb : Defileul Baltele în V și Defileul Leasa –Tunel în E , între care se găsesc cele două depresiuni , Depresiunea golf a Zarandului și Depresiunea intamontană a Bradului .

Relieful actual din zona depresionară a Crișului Alb este dispusă în trepte , a căror altitudine descrește dinspre zona montană spre valea Crișului Alb , precum și în sensul drenării sale spre șesul Crișanei .

Partea sudică a defileului se leagă strâns de eruptivul din Măgura Ciunganilor (879 m), satul Tălagiu prin aspectul sau încadrând zona în spațiul montan . Această zonă este delimitată de o zonă deluroasă propriu-zisă ce se dezvoltă între Defileul Crișului Alb și culoarul pliocen Zimbru - Avram Iancu .

Zona are caracteristici specifice , relieful fiind modelat pe structuri vulcanice neogene , este puternic fragmentat de văi epigenetice foarte adânci și înguste aici incluzându-se și Valea Tălagiului .

Această unitate de relief se aseamănă mult cu dealurile vulcanice din jurul Bradului , cu deosebirea că aceste dealuri au centre mici de erupții având și aspect de con : Dealul Tălagiului (473 m).

Procesul de formare a teraselor constituie o continuare a modelării dealurilor piemontane , după instalarea rețelei hidrografice pe liamentele actuale. În sectorul Leasa – Tălagiu – Rostoci sunt specifice terase în rocă la diferite nivele ce atestă originea epigenetică a defileului .

(Foto 3.3.1. Terasa pe malul drept al Crișului Alb)

CAPITOLUL 4. CLIMA

Clima satului Tălagiu este influențată de poziția geografică pe Glob și pe continent, dându-i o nuanță de climat temperat de tranziție. Deschiderea depresiunii spre vest dă posibilitatea pătrunderii în cea mai mare parte a maselor de aer de origine atlantică.

Orientarea versanților pe direcția SV - NE asigură pătrunderea în anumite perioade ale anului a maselor de aer de tip submediteranian , fapt reflectat în prezența vegetației de acest tip în anumite zone ale localității .

Relieful , prin altitudine și orientarea versanților , generează un climat etajat.

În cadrul elementelor climatice de bază se remarcă valoarea radiațiilor solare, valoarea acesteia fiind în medie de 144,3kcal /cm²/an, care variază în funcție de anotimp.

Tabel 4.1.

Radiația solară globală(stația meteo Gurahonț, 175 m alt)- 2004-

Luna	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Anual
Val.	3,29	5,10	9.11	11.59	13,94	15,32	16,43	14,45	11,04	7,32	4,03	2,68	114,31

Din tabelul de mai sus se observă că vara , în luna iulie , aceasta ajunge la 16,43 kcal/cm² ,iar iarna se înregistrează valori între 2,68 - 3,28 kcal/cm² .

Pătrunderea maselor de aer tropical – maritime din direcția SE fac ca în anumite perioade verile să fie calde , cu zile instabile , cu precipitații bogate.

Masele de aer arctic venite dinspre zona Atlanticului de Nord generează o vreme geroasă și umedă , bogată în precipitații , iar în timpul primăverii să apară înghețuri târzii, respectiv toamna brumări timpurii .

Urmărind regimul termic , constatăm faptul că temperaturile medii anuale scad atât dinspre partea de V spre E , cât și de la axa depresiunii marcată de Crișul Alb spre ramura nordică în zona colinară , respectiv montană. Astfel că , între zona de luncă și bordura dealurilor , respectiv a măgurilor vulcanice , diferențele sunt în jur de 2°C. Urmărind o medie a temperaturilor constatăm că în zona montană acestea ajung în jur de 8°C, piemontană de 9°C și depresionară de 10°C.

Tabel 4.2.

Temperatura medie lunară (1896- 1955) la stația meteo Hălmațiu

Luna	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Anual
Val.	- 2,0	- 0,2	4,4	9,6	14,9	17,9	19,5	19,3	15,8	10,4	4,9	0,3	9,6

După cum se poate observa din tabelul de mai sus, în intervalul cuprins între 1896 și 1955, temperatura medie anuală este cuprinsă între 9 - 10,9°C, media ei fiind de 9,6°C, iar amplitudinea este de 21,5°C. Se constata că luna cea mai rece este ianuarie, cu o valoare medie de 2°C, iar cele mai scăzute temperaturi medii în ianuarie sunt în jur de - 6,2°C. Luna cea mai călduroasă este iulie, cu valoarea medie de 19°C. Cea mai ridicată temperatură a fost de +39,7°C în iulie 1951, iar cea mai scăzută de +5°C în 1942.

Dacă facem o comparație între temperaturile medii lunare ale acestei perioade și cele prezentate mai sus, se poate observa că în decursul anilor temperatura a suferit unele modificări, aceasta a crescut cu aproximativ 1-2°C în decurs de un secol în perioada caldă, iar în cea rece temperatura a scăzut cu aproximativ un grad. Toate acestea sunt efecte ale încălzirii globale cu care se confruntă omenirea în momentul de față.

Urmărind regimul termic în anul 2004 la stația meteo Gurahonț , s-a înregistrat o minima absolută în luna februarie de - 23.6°C, iar maxima absolută de 37°C în iulie.

Tabel 4.3.

Temperaturile minime (m) și maxime (M) (2004) – stația meteo Gurahonț

Luna	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
m	- 17,5	- 23,6	-9,6	2,6	1,8	8,9	9,4	8,8	0,3	2,8	-6,2	-7,9
M	8,5	13,9	23,8	25,5	28,1	30,7	37,0	33,1	29,7	25,9	24,6	15,4
Luna	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
M	3,0	4,1	8,4	12,6	16,6	20,3	23,2	22,9	18,2	13,3	7,4	2,7
m	-7,8	-6,3	1,0	6,1	8,1	16,7	18,0	17,6	11,9	7,6	1,9	-6,1

Tabel 4.4.

Temperatura minimă (m) și maximă (M) (1896-1955) – stația Hălmațiu

Dacă facem o comparație între aceste două tabele, vom observa aceeași schimbare ca și în cazul temperaturilor medii lunare, atât temperaturile maxime, cât și cele minime absolute au crescut, respectiv scăzut simțitor, din acea perioadă până la sfârșitul anului 2004.

Aceste creșteri și scăderi de temperatură au avut efecte negative mai ales asupra culturilor agricole, dar și asupra populației, temperaturile prea mari în timpul verii produc secete îndelungate, iar cele scăzute iarna produc geruri puternice și înghețuri timpurii și târzii.

Așezarea geografică și configurația reliefului impun unele particularități pluviometrice proprii. Astfel, prezenta Munților Apuseni în calea advecției de mase de aer mai umede din V, explică media anuală a precipitațiilor destul de ridicată, care la stația meteo Gurahonț a fost în anul 2004 de 870,9mm/an, iar mediile lunare și anotimpuale se prezintă astfel:

Tabel 4.5.

Precipitații medii anuale(1982,1999,2004)- stația meteo Gurahonț

Anul	Lunile												Anual
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
1982	50,4	43,9	43,8	58,2	88,8	91,9	74,0	66,3	51,3	58,9	58,9	52,6	615,8
1999	40,4	43,9	43,8	58,2	88,8	92,9	70,4	66,3	51,3	58,9	58,9	52,6	605,3
2004	90,2	87,9	64,6	46,2	47,2	42,4	123,2	52,9	121,4	50,6	139,0	58,1	870,9

Dacă regimul termic este puțin variat din punct de vedere al anilor și lunilor, nu același lucru se observă la cantitatea de precipitații căzute lunar sau de la un an la altul.

Cele mai mari fluctuații ale precipitațiilor s-au produs în 2004 în lunile noiembrie 139,0mm/an, iulie 123,2mm/an și septembrie 121,4mm/an, iar cele mai scăzute precipitații s-au înregistrat în ianuarie 1999, de 40,4mm/an și martie 1999/1982 de 43,8mm/an.

Tabel 4.6.

Cantitatea medie lunară și anuală a precipitațiilor (1896- 1955), stația meteo Hălmagiu

Luna	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Anual
Val.	50,7	45,9	49,9	56,1	73,9	99,4	79,3	76,1	59,5	62,4	57,3	57,0	707,5

Analizând cele două perioade prezentate cu căderi de precipitații de mai sus, se observă faptul că precipitațiile au crescut simțitor din perioada 1896-1955 până în 2004, atunci cele mai mari cantități de precipitații cădeau în luna iunie, în prezent situația s-a schimbat puțin,

cantități mai mari de precipitații cad în lunile iulie și septembrie. Creșterea cantităților se poate observa cel mai bine la media anuală, aceasta fiind de 0,5mm în perioada 1896-1955, iar la sfârșitul anului 2004 s-au înregistrat 870,9mm/an.

Maximile înregistrate au influență directă asupra afluenților Crișului Alb, provocând inundații , în special în perioada de primăvară când acestea sunt amplificate de topirile de zăpadă de pe versanți. Grosimea stratului de zăpadă variază între 10-15cm în zona de luncă și 60-70cm în zona montană, iar durata sa este de 20-25 zile în lunca și 25-35 zile la munte.

Evoluția sistemelor barice sunt determinate de factori fizico-geografici care dirijează regimul vânturilor. Predominant în toată perioada anului este vântul din direcția vestică și nord vestică. În perioada de iarnă, predomină vântul de nord –vest iar în cea de vară din direcția sud-vest. Cel mai calm anotimp este toamna.

Analizând elementele climatice, se poate reține că această climă este favorabilă dezvoltării pădurii de foioase în regiunile mai înalte, culturii de pomi fructiferi în zona piemontană , unde însă , prin întârzierea înghețurilor , se produc pagube la pomii fructiferi înfloriti.

Climatul destul de blând face ca în unele zone ale câmpiei să se poată cultiva castanul comestibil. Condițiile climatice din zona de câmpie sunt favorabile culturilor de cereale.

(Foto 4.1. Livada de pruni)

CAPITOLUL 5. HIDROGRAFIA

Pe fundalul apartenenței lor la zona climatului temperat continental, apele acestei zone capătă caractere specifice, ca rezultat al integrării lor în suportul geocologic.

5.1 Apele subterane

a) Apele freatice din segmentul localității Tălagiu joacă un rol important în dezvoltarea localității, atât pentru populație cât și pentru dezvoltarea potențialului ecologic al zonei.

În zona de luncă, apele freatice sunt cantonate în formațiuni cuaternare, în depozite de bolovănișuri, pietrișuri, nisipuri, care se intercalează cu materiile argiloase. În partea superioară a depozitelor detritice apar zone supraacvatice sezoniere în care își fac apariția temporar excese de apă.

Adâncimea pânzei freatice diferă de la o zonă la alta în funcție de relief. La nivelul luncii, pânza acviferă apare între 2 - 5m. În unele arii microdepressionare, nivelul hidrostatic este foarte apropiat de suprafață, ajungând între 0 - 2m și ducând la fenomenul de lăcoviște și mlăștinire. Variația pânzei freatice depinde și de anotimp, astfel că nivelul maxim e atins primăvara când are loc și topirea zăpezii. Nivelul minim se înregistrează în perioada septembrie-octombrie, când precipitațiile sunt scăzute.

Compoziția mineralogică este cuprinsă între 0.1-3 g/l fiind de tipul apelor freatice bicarbonate calcice, mai puțin sodice.

În zona de deal și piemont, la care adăugăm terasele, se dezvoltă stratele acvifere de adâncime, cele freatice fiind mai slab reprezentate și reduse ca extindere, datorită fragmentării reliefului și prezenței unei mantale impermeabile de suprafață alcătuită din depozite argilo-deluviale cuaternale. În această zonă, apele freatice coboară la adâncimi de 5-25m. Această categorie de ape nu satisface decât parțial necesarul de apă, o mică parte a localității este alimentată cu apă potabilă pentru nevoile gospodărești.

În perspectivă există o variantă de a asigura populației apă, prin construirea unui baraj de acumulare pe valea Feredeului.

b) Apele de adâncime se găsesc la peste 60m în subteran, fiind variate ca structură, dar nevalorificate în această zonă.

5.2 Apele curgătoare

Majoritatea râurilor existente la nivelul localității sunt afluenți ai Crișului Alb, care se prezintă în forma unui defileu, având o lungime de aproximativ 20km. Principalele râuri ale satului Tălagiu sunt : Valea Ursului, Valea Satului, Valea Tălagiului și Valea Pietrei.

În perioadele cu precipitații intense asociate cu topiri rapide ale zăpezilor de pe versanți face ca în localitate să se resimtă efectul inundațiilor a căror durată e de 3-5 zile. În localitatea Tălagiu zona cu pericol eminent este zona gării și vadul școlii.

Un fenomen nedorit îl constituie poluarea generată de transformarea albiei în loc de deversare a gunoaielor menajere, iar până acum câțiva ani, în albia Crișului Alb era deversată o parte a materialelor sterile de la mina Gura Barza-Brad.

Foto 5.1 Crișul Alb pe teritoriul satului Tălagiu

CAPITOLUL 6. VEGETAȚIA

Vegetația naturală de pe teritoriul satului Tălagiu se pastrează doar pe suprafețe restrânse, în general în zonele improprii agriculturii, situate pe versanții puternic înclinați din zona piemontană și dealurile vulcanice. În locul vegetației naturale primare s-a instalat o vegetație secundară cu un evident caracter serial. Cele mai mari modificări s-au înregistrat în vegetația de luncă, unde activitatea omului legată de agricultură a modificat structura vegetației, această modificare fiind împletită și cu dese inundații.

În zona de deal este prezentă vegetația de păduri de foioase, care urcă până la 1000m, parte din pădure se prezintă comasat sub formă de pălcuri. Ca esență predominantă sunt pădurile de stejar (*Quercus robur*) asociat cu alte specii.

În continuarea subetajului stejarului urmează subetajul gorunului (*Quercus petraea*), care intră în amestec cu etajul fagului (*Fagus sylvatica*) la limita superioară. Spre deosebire de etajul stejarului, etajul pădurilor de fag sunt în cea mai mare parte păduri curate. La limita sa inferioară întâlnim păduri de gorun, carpen (*Carpenus betulus*), gârnița (*Quercus frainetto*), ulmul (*Ulmus minor*), jugastru (*Acer campestre*), frasinul (*Fraxinus excelsior*), mesteacanul (*Betula pendula*), etc., specii care se întâlnesc și în pădurile de stejar.

În partea superioară a pădurilor de fag și pe anumite areale din Ocolul Silvic Gurahonț și Hălmaș s-au extins plantațiile de brad (*Abies abies*) și molid (*Picea abies*).

Etajul de la baza pădurii este alcătuit din mărăcinișuri cu specii de măceș și corn.

În lunca Crișului Alb, tipică este vegetația de zăvoi cu speciile lemnoase caracteristice: sălcii, un arbore a cărei viață nu este prea lungă, având un trunchi strâmb și rădăcinile dezgolite, dar are o fixare stabilă în sol. Alți arbori prezenți sunt plopul, arinul, prezent în special pe marginea afluenților Crișului Alb; măceșul prezent pe marginea drumului și a căii ferate; etc.

Atât în zona de deal cât și în zona de câmpie apar grupări sau asociații de graminee, alături de păiuș, păpădie, pe care populația le utilizează ca zone de pășune naturală sau fânețe pentru creșterea animalelor, parte din terenuri cu soluri fertile și pantă domoală au fost transformate în terenuri arabile, practicându-se, pe scară largă, cultura porumbului sau a cartofului.

În urma aplicării legii 18, s-a trecut la reîmproprietărirea populației cu teren agricol și păduri. În perioada actuală, pădurea a trecut sub administrarea ocoalelor silvice private care administrează cu greu domeniul pădurii, proprietarii , în parte interesați de câștiguri rapide, defrișează suprafețe întinse de pădure comercializând masa lemnoasă. Procesul de despădurire intră în dezechilibru cu cadrul natural , creând fenomene de tipul șiroirilor, eroziunilor, alunecărilor de teren, etc.

Foto 6.1 Îmbinarea fânețelor cu pădurea

Foto 6.2. Pădure de mesteacăn

CAPITOLUL 7. FAUNA

Fauna acestei zone se încadrează în subregiunea euro-siberiana, subprovincia carpatică, întâlnindu-se grupări faunistice specifice zonei de luncă, stepa și silvostepa, păduri subxerofile de cer și gârnița și păduri mezofile în care predomină gorunul și fagul.

În general fauna aparține unor asociații specifice marilor trepte ale reliefului și în acest context se repartizează geografic în legătură directă cu principalele etaje ale vegetației.

Coborârea faunei de munte până aici, precum și pătrunderea faunei de stepă și silvostepă alături de cea proprie, fac din această zonă o adevărată zonă de interferență faunistică.

Fauna pădurilor de foioase prezintă o gamă destul de bogată, datorită condițiilor optime de viață. Dintre mamifere, caracteristice sunt: ursul brun ce apare mai rar în zilele noastre, mistrețul, viezurele, cerbul, căprioara, lupul, vulpea, jderul de pădure, veverița, etc, iar în micile galerii subterane se întâlnește șoarecele scurmător, șobolanul cenușiu și șobolanul negru.

În ceea ce privește păsările, acestea cuprind o gamă foarte largă de specii: buha, ciuhurezul, huhurezul mare, acestea trăind și în pădurile de foioase – mierla, sturzul călător, potârnică, ciocârliă, câneparul, pițigoii, gaița, viesparul, privighetoarea, ciocănitoarea de stejar, pupăza, graurul, sitarul, cucul etc.

În litiera pădurilor de fag trăiesc numeroase specii de acarieni, miriapozi, coleoptere, formicide, etc.

Frecvența poienilor și bogăția stratului ierbos creează condiții favorabile dezvoltării faunei de reptile, ca de exemplu: șopârta de câmp, șarpele orb, gușterul, broaște țestoase de uscat, etc. La rândul lor, scoarțele copacilor oferă un mediu prielnic pentru dezvoltarea numeroaselor insecte (gândaci, croitori, inelari) în timp ce litiera groasă este de domeniul ciupercilor aerobe, a rămelor, păianjenilor, gasteropodelor, etc.

Terenurile cu fânețe ale zonei oferă un cadru favorabil dezvoltării lăcustelor, coșaiilor, greierilor, furnicilor, călugăriței, etc

Fauna acvatică este și ea bogată în specii. Apele Crișului Alb și ale afluenților săi oferă mediu de viață cleanului (*Lenciscus cephalus*), scoabar (*Chondrestoma nasus*), morunaș (*Vimba vimba*), mreană (*Barbus barbus*), oblețul (*Alburnus alburnus*), etc.

Mai rar apar și păstrăvii (*Salmo trutta pharia*)

CAPITOLUL 8. SOLURILE

Solurile, prin alcătuirea și funcția lor, asigură cerințele de apă și hrană a plantelor. Această însușire a solurilor este fertilitatea, prin care solul se diferențiază calitativ de minerale și rocile masive pe seama cărora s-a format.

Formarea solurilor la nivelul localității este legată de anumite condiții fizico-naturale. În acest sens, teritoriul localității este situat în sudul Piemontului de Vest al Codrului , întinzându-se de la E la V urmărind cursul Crișului Alb.

Climatul general al regiunii favorizează formarea solurilor de pădure podzolite și podzolice.

Astfel , în zona noastră se deosebesc următoarele tipuri de soluri:

Cambisolurile, soluri cu profil slab diferențiat structural, de culoare brună sau brun-roșcată, se întâlnesc mai frecvent în dealurile vulcanice, dar și pe versanții puternic înclinați a văilor din zona piemontană, cu deosebire în vecinătatea munților. Ca subtip al acestor soluri apar *solurile brune eu –mezobazice*, soluri relativ tinere, dar care au o slabă dezvoltare în zonă.

Argiluvisolurile sunt larg răspândite în zona piemontană din partea vestică a culoarului depresionar. Se dezvoltă pe depozite lutoase și argiloase , în condițiile unui relief montan, șters, cu predominarea suprafețelor plane sau ușor înclinate. Ca subtipuri, apar *solurile brune luvice*, soluri cu un grad de maturitate avansat, apar pe versanții mai înclinați ai văilor în zona piemontană, sub păduri de gorun sau în amestec cu carpen și fag.

Un alt tip de sol ce apare sunt *solurile luvice albice*, având un orizont aluvial puternic albit ca urmare a eliberării fierului din fracțiunea argiloasă, dezvoltat mai des în Dealurile Codrului.

Fertilitatea naturală a argiluvisolurilor este foarte scăzută datorită însușirilor fizico-chimice negative și a condițiilor nefavorabile de valorificarea substanțelor nutritive. Pentru ridicarea fertilității acestor soluri este necesară adăugarea îngrășămintelor minerale cu azot efectuarea unor lucrări de drenare.

Solurile hidromorfe, formate în condițiile unui exces permanent sau temporar de umiditate, ocupă areale extinse în zona de luncă .

În funcție de sursa excesului de umiditate, gradul de hidromorfie, conținutul și natura humusului s-au putut separa mai multe tipuri de soluri hidromorfe: solurile aluviale slab humifere, gleizate, pseudogleizate sau chiar lăcoviștile, în cadrul căreia apa freatică ajunge la

adâncimea de 0.8-5m. Aceste soluri se caracterizează printr-un înalt grad de fertilitate, datorită regimului trofic și hidric favorabil.

Solurile neevoluate, trunchiate sau desfundate, aflate în plin proces de formare, profilul lor prezintă caractere morfogenetice insuficient conturate pentru a permite încadrarea lor la un anumit tip genetic. În zonă sunt întâlnite *litosolurile* tipice, cu un profil simplu și foarte subțire, constând dintr-un orizont de acumulare a humusului, foarte bogat în materie organică. *Regosolurile* tipice sunt asociate deseori cu *litosolurile*, ocupând suprafețe cu un strat mai afânat. Aceste soluri pot avea o utilizare agricolă, dar cu rezultate modeste, din cauza grosimii reduse și frecvenței elementelor scheletice. *Solurile aluviale*, soluri crude, în proces de evoluție, ocupă suprafețe considerabile în câmpia aluvială și în luncile râurilor. La aceste soluri se conturează un orizont superior și unul de tranziție spre materialele parentale. Sunt caracterizate printr-un grad mare de fertilitate, care nu depinde prea mult de stadiul de evoluție, ci mai ales de textura depozitelor pe care se dezvoltă.

Solul își pierde din calitate în anumite zone datorită unor factori de ordin natural, cum ar fi: eroziunea solurilor situate în pantă provocată de acțiunea apelor de șiroire, alunecările de teren, excesul de umiditate, cât și datorită unor factori antropici legați de aratul de-a lungul pantei, pășunatul excesiv în perioada umedă, aplicarea excesivă a unor substanțe chimice, nefolosirea solamentelor, care fac ca solul să piardă anumite săruri consumate excesiv de culturile agricole.

Pentru remedierea acestei situații se impune amenajarea unor versanți prin terasare, îndepărtarea excesului de umiditate prin canalizări și îndiguiri ale Crișului Alb și a afluenților săi în anumite sectoare, completarea substanțelor chimice din sol cu îngrășăminte chimice sau naturale, parcelarea terenului arabil pe zone de culturi, cooperarea dintre proprietarii de pământuri și specialiștii din agricultură.

CAPITOLUL 9. FENOMENE GEOGRAFICE DE RISC MAXIM PE TERITORIUL LOCALITĂȚII TĂLAGIU

Fenomenele geografice de risc sunt cauzate în cadrul dezechilibrului produs între diverși factori geografici naturali cât și între factorii fizico-geografici și factorii antropici.

La nivelul localității Tălagiu , printre factorii de risc îi amintim cu prioritate pe cei legați de inundații, alunecări de teren, înghețuri timpurii și târzii, acțiunea de șiroire produsă pe versanții accidentați, la care adăugăm instabilitatea terenurilor din apropierea fostelor cariere de piatra în urma exploziilor produse prin exploatarea pietrei, aplicarea unor tehnologii necorespunzătoare în agricultură care au provocat dezechilibre asupra solului, și nu în ultimul rând fenomenul de poluare a mediului, cu precădere a apelor curgătoare, afluenți ai Crișului Alb.

Inundațiile - reprezintă cel mai des fenomen întâlnit, el constând în ieșirea apelor din matcă și inundarea pe o perioadă mai scurtă sau mai lungă de timp a terenurilor.

Dacă în alte zone aceste inundații au consecințe grave legate de pierderi de vieți omenești, la nivelul localității noastre datorită potențialului albiei Crișului Alb de a capta o parte din masa de apă printr-o scurgere rapidă și o lărgire mai mare a mătcii, acest fenomen se reduce la acoperirea unei părți a terenului arabil din zona de luncă.

În unele situații mai rare , unii afluenți ai Crișului Alb de pe teritoriul satului Tălagiu inundă străzile și o parte din gospodăriile localnicilor. Acest fenomen este produs de cantități de precipitații ridicate în anumite perioade ale anului, topirea bruscă a zăpezilor din zona montană, prezența podurilor de gheață care barează gura de vărsare a acestor râuri.

Urmărind zonele inundabile constatăm ca în mod periodic aceste inundații se produc în zona stației CFR Tălagiu pe aproximativ 20ha, unde matca Crișului Alb se îngustează.

Urmărind cu atenție cauzele care generează viiturile produse în perioada de primăvară și toamnă, se observă că sunt determinate de regimul pluviometric care este ridicat în această perioadă și care , în timpul primăverii , împreună cu regimul termic , produc topirea rapidă a zăpezilor.

Formațiunile geologice de suprafață (roci sedimentare necimentate) sunt o altă cauză care duce la inundații prin depunerea de sedimente în albia râului , contribuind la colmatarea albiei.

Ca fenomen antropic , amintim faptul că depozitele de steril neprotejate prin ziduri de susținere în perioada cu precipitații abundente contribuie și ele la colmatarea albiei. Urmărind acest fenomen la stația hidro din comuna Gurahonț se constată o cantitate mare de material transportată de râul Crișului Alb, în sensul ca materialele în suspensie produc un grad de turbiditate în medie de 500-800 g/m³, iar debitul de aluviuni în suspensie e de 9,9 kg/s.

Vegetația a contribuit și ea la acest fenomen, atunci când ne referim la perdeaua de plop și arini de pe marginea râului, în sensul că o mare parte a acestor arbori, ajungând la îmbătrânire, s-au prăbușit în albia râului, barând-o, contribuind la ridicarea nivelului apelor Crișului Alb.

Urmărind debitul Crișului Alb, care în medie este de 13,9-14,5 m³/s, aceasta ajunge să depășească în perioada de primăvară – vară 38-40m³/s. Cotele de inundații la stația hidro din Gurahonț sunt: cota de prealarmare este de 150cm, cota de inundație propriu-zisă este de 200cm, cota de pericol este de 30cm, cele de peste 300cm produc inundații devastatoare.

Comparativ cu zonele situate în aval de localitatea noastră, unde apa staționează 6-9 zile (Almaș –Dieci) , apele în timpul inundațiilor staționează pe teritoriul localității noastre în jur de 2-3 zile. Aceste inundații se produc an de an, dar la nivelul localității noastre cele mai semnificative s-au produs între anii 1925, 1972 , 1995, 1997, 2001, 2004.

Efectul inundațiilor a fost cauzat și de faptul că la nivelul localității noastre s-au făcut lucrări nesemnificative de amenajare a apelor.

Desele inundații au afectat terenul agricol cât și direct produsele agricole în perioada de vegetație a acestora, de exemplu în anii 1970 și 1972. La fel s-a modificat și structura solului prin fenomenul de eroziune, apele în timpul inundațiilor erodând stratul de sol afânat. Din cauza acestor inundații s-au produs pagube și în rețeaua de transporturi atât a drumului cât și a căii ferate care traversează această zonă.

Pentru prevenirea sau micșorarea efectelor inundațiilor se impune îndiguirea albiei Crișului Alb și a afluenților acestuia, adâncirea albiei acestor afluenți , construirea de diguri și praguri care să reducă revărsare apelor. Pentru evacuarea apelor din zonele inundabile se impun construcții de canale care să fie prevăzute cu sistem de închidere în perioada de creștere a nivelului Crișului Alb.

Efectele pozitive ale acestui fenomen constau în aducerea de materiale sedimentare care îmbunătățesc structura solului, alimentarea cu apă a pânzei freatice atât de necesară în anumiți ani când în timpul verii se instalează perioade îndelungate de secetă.

Alunecările de teren constituie un alt fenomen de risc specific localității noastre, el fiind un proces produs de geodinamica , de deplasare lentă sau rapidă a depozitelor de roci de pe

unele părți a versanților sub efectul forței de gravitație. Acest fenomen are loc în zonele în care este prezent un strat argilos, plastic, puternic umectat. Părțile unui astfel de fenomen se referă la 3 componente: râpa de desprindere, corpul alunecării și patul de alunecare.

Râpa de desprindere este zona în care apele din precipitații duc la umectarea rocii, acest fenomen are loc mai ales în anii cu precipitații bogate, în special zăpezi. Un factor important îl constituie și apa provenită din precipitațiile căzute pe versanții despăduriți, care contribuie la procesul de alunecare.

La factorii amintiți mai sus trebuie menționați și factorii antropici legați de adâncirea prin lucrări hidrografice efectuate la gura de vărsare a râurilor, care prin erodare regresivă produc instabilitatea rocilor.

O altă cauză care a dus la producerea acestor alunecări de teren a fost generată de tăierea abuzivă a pădurii și de pășunatul excesiv în zonă, de exploatarea pietrei în cariere, exploziile au provocat instabilitatea straturilor geologice în anumite zone, având drept urmare crearea de alunecări lenticulare, afectând atât terenul cât și localitatea.

Acest fenomen e specific în jurul carierei de piatră din satul Tălagiu unde se observă fisuri în pereții locuințelor aflate în apropierea carierei.

Pentru a preveni alunecările de teren, e necesară efectuarea unor lucrări hidrotehnice care să nu afecteze albia minoră a râurilor, construirea unor diguri de sprijin, fixarea terenului prin împăduriri, cât și construirea rigolelor pentru scurgerea apei în apropierea râpei de desprindere.

Îngheturi târzii și timpurii - fenomene care se produc în anumiți ani. Acestea afectează în general culturile agricole, mai ales legumele și pomii fructiferi.

Pentru a preveni acest fenomen e nevoie de adaptarea culturilor la o perioadă optimă de vegetație, bonitarea terenurilor, sădirea pomilor fructiferi în zonele în care acest fenomen se produce mai greu, cultivarea plantelor în sistem protejat.

Data mijlocie a apariției primului îngheț este cuprinsă în a treia săptămână a lunii octombrie, iar data mijlocie a ultimului îngheț, în prima decadă a lunii aprilie. Numărul zilelor cu îngheț anual este între 115 și 120, în medie dintre care cele mai multe zile repartizate lunar, cad în februarie. Gerurile mai frecvente sunt în văi.

La riscurile antropice amintim fenomenul de poluare produs prin activitatea industrială legată de instabilitatea terenului în timpul exploziilor, halderile de steril depozitate în apropierea satului, având consecințe asupra populației din zonă cât și asupra reducerii spațiului pentru pășunat, emanațiile cu praf produse în timpul acestor activități poluând

atmosfera și producând boli ale aparatului respirator atât a muncitorilor cât și a locuitorilor din zona imediată.

Pentru a preveni acest fenomen , e necesar ca exploziile să fie controlate, explozibilul să fie dozat în cantitate mai mică, sterilul să fie amplasat în anumite zone mai joase spre a evita excesul de umiditate, dând în felul acesta terenul circuitului agricol. Iar pentru evitarea prafului în atmosferă e necesara respectarea tehnologiei de umezire a materiilor prime care trec prin concasoare.

În activitatea agricolă se manifestă ca fenomen de risc înrăutățirea structurii solului, prezența unor zone în care procesul de eroziune e accelerat. Cauzele acestor fenomene sunt generate de tăiatul excesiv al pădurilor, pășunatul în perioadele nepermise. Aratul de-a lungul pantei, degradarea calității solului prin sărăcirea cu substanțe cultivându-se în șir aceeași cultură pe același teren, administrarea greșită de substanțe chimice în sol, etc.

Pentru a preveni acest fenomen se impun următoarele : un pășunat rațional, parcelarea zonei de pășunat , aratul de-a lungul curbei de nivel, terasarea unor versanți, adminisrarea unor substanțe chimice în sol în urma consultării cu specialiștii din agricultură, aplicarea a solamentelor, producerea de culturi ecologice.

De asemenea, tot ca un fenomen de risc poate fi considerată și poluarea mediului înconjurător produsă de gunoiul menajer depozitat în zone neamenajate și devastarea apelor menajere în albia râurilor sau în apropierea acestora.

Măsurile ce se impun sunt : construirea unui sistem local de alimentare cu apă și canalizare, construirea de gropi septice menajere și transportul reziduurilor gospodăriilor la groapa ecologică din Gurahonț.

CAPITOLUL 10. POPULAȚIA ȘI AȘEZĂRILE UMANE

10.1 Populația

Populația constituie azi una din cele mai importante probleme ale contemporaneității, fiind o preocupare permanentă pentru toate statele lumii, constituind o unitate dialectică între dezvoltarea economică și progresul social, în general fiind factorul esențial al progresului, al dinamismului și a forței de producție al comunității.(Domșa,2003)

10.1.1 Dinamica și evoluția populației

Recensământul populației din anul 2002 înregistrează în localitatea Tălagiu o populație de 465 locuitori, însă în decursul timpului numărul populației a suferit modificări.

Tabel 10. 1.

Dinamica populației între anii 1869- 2002

Anul	1869	1880	1890	1900	1910	1920	1930	1941	1956	1966	1977	1992	2002
Nr. loc	910	850	889	972	1098	1000	964	878	769	732	733	660	465

Urmărind tabelul , se pot observa următoarele: la recensământul din 1910 populația a crescut ajungând la cel mai ridicat număr de locuitori de pe teritoriul localității, 1098 locuitori. Perioada cuprinsă între 1910-1920 înregistrează o scădere fiind cauzată de pierderile de vieți omenești în Primul Război mondial și de plecarea unei populații sărace spre America de Nord în căutarea unui loc de munca.

Apoi se poate observa că după această perioadă populația este într-o continuă scădere, cauzele care provoacă această descreștere constau în prezența unui spor natural negativ, creșterea sporului migrator prin plecarea populației spre alte zone, absența industriei care să asigure locuri de muncă, colectivizarea forțată după al 2-lea Război Mondial, etc. Toate acestea au dus la un număr al populației pe jumătate înregistrat la recensământul din 2002, față de cel din 1941.

Satul Tălagiu a fost totdeauna „lider” privin numărul locuitorilor la nivel de comună, însă se poate observa și aici o scădere a populației prea mare , ajungând în anul 2002 la 465 locuitori.

În vederea stabilizării populației este necesar a se lua o serie de măsuri economice, care să asigure loc de muncă pentru tineri, dar nu numai pentru ei, și asigurarea unui nivel de trai mai ridicat pentru populația din zonă.

10.1.2 Densitatea populației

Densitatea generală a populației se obține din raportul rezultat din numărul total al populației și unitatea respectivă, exprimând gradul de concentrare al populației pe un anumit teritoriu.

Suprafața comunei Pleșcuța este de 7,89 km, iar la recensământul din anul 2002, comuna Pleșcuța avea o populație de 1552 persoane, densitatea la nivelul satului Tălagiu fiind de 7,63 loc/ha.

10.1.3 Structura populației

Pentru a putea face o analiză cât mai completă a populației, vom face o analiză a acesteia după structură.

10.1.3.1 Structura pe sexe

În demografie se cunoaște faptul că în mod obișnuit se nasc mai mulți băieți decât fete, dar de-a lungul anilor există o supramortalitate masculină, care face ca pe ansamblu populației situația să se schimbe. În țara noastră, la nivelul anului 2002, raportul dintre cele două sexe este aproape echilibrat, bărbații reprezintă 48,7%, iar femeile 51,3%.

Urmărind stuctura pe sexe între anii 1900-2002, se constată următoarele:

Tabel 10.2.

Structura populației pe sexe între 1900 – 2002 la nivel de comună

Anii	1900	1930	1956	1992	2002
Masculin	1798	1650	1371	1081	748
Feminin	1751	1698	1463	1169	804

La nivelul localității Tălagiu, populația de sex masculin a fost predominantă numai în anul 1900, apoi situația s-a schimbat în următorii ani în favoarea sexului feminin, situație ce se

păstrează și astăzi. Fenomenul se explică atât prin sporul natural , cât și printr-o migrare mai accentuată a persoanelor de sex masculin spre alte țări mai puternic industrializate, spre centre industriale ale județului, forța de muncă feminină fiind utilizată fie în agricultură, fie în industria locală.

10.1.3.2 Structura populației pe grupe de vârstă

Acest aspect demografic ne permite să analizăm o serie de aspecte legate de economia regiunii , raportul dintre populația activă și cea care trebuie să fie în sarcina primei grupe, tot din acest indice se pot scoate în evidență aspecte legate de sporul natural, reușind în acest mod să facem o perspectivă spre viitor.

Datorită faptului că populația localității este îmbătrânită, mortalitatea este ridicată, populația prezentând o patologie dominantă de boli cronice (boli cardiovasculare, tumorile maligne, bolile cronice digestive și respiratorii, etc.), totodată apare și un minus de forță de muncă necesitând imigrări din alte zone, imigrări care se vor asocia cu modificări socioculturale în tradițiile, obiceiurile și comportamentele ambelor populații.

Iar , nu în ultimul rând ,în cadrul unei populații de tip îmbătrânit apar și unele implicații psiho-culturale, constând în opoziția acesteia față de orice este nou, accentuându-se astfel conflictul între generații.

10.1.3.3. Structura social –economică

Transformările intervenite în lumea modernă, datorită fenomenelor de industrializare și urbanizare pe de o parte, modernizării și mecanizării agriculturii pe de altă parte, ambele însoțite de o continuă ridicare a nivelului cultural, bazat pe o instruire tot mai îndelungată și pe un sistem informațional într-o permanență argumentare, își lasă amprenta pe structura socio-economică a unei populații.

După poziția pe care o ocupă membrii unei colectivități în procesul economic, populația se împarte în activă și pasivă. Se înțelege prin populație activă populația producătoare, adică persoanele care se întrețin din câștigul ocupației lor , iar populația pasivă include persoanele întreținute de alții, de stat, de organizațiile obștești sau de familie, fiind considerate persoane consumatoare. (Domșa, 2003)

În cadrul raporturilor stabilite între populație și activitatea ei, distingem patru categorii de populații:

- *Populația aptă de muncă* în care sunt incluse toate persoanele de vârstă legală de muncă din care se exclud persoanele invalide;
- *Populația activă* , care include toate persoanele ocupate în procesul muncii, inclusiv elevii, studenții, militarii;
- *Populația ocupată* , care nu cuprinde elevii, studenții, militarii;
- *Populația inactivă*, care cuprinde toate persoanele indiferent de vârstă, care nu participă în procesul muncii.

Tabel 10.3.

Structura populației active (2002)

Vârsta	Sex masculin	Sex feminin	Total	Procente
14 -19 ani	16	27	43	6,4
20-24 ani	40	40	80	11,9
25-29 ani	33	37	70	12,4
30-34 ani	45	39	84	12,5
35-39 ani	29	18	47	7,0
40-44 ani	29	41	70	10,4
45-49 ani	45	48	93	13,9
50-54 ani	14	25	39	5,8
55-59 ani	13	21	34	5,1
60-69 ani	14	45	59	8,8
Peste 62 ani	13	39	52	7,8
Total	256	375	671	100,0

Tabel 10.4.

Structura populației inative (2002)

Categoria socială	Sex masculin	Sex feminin	Total
Pensionari	346	323	669
Casnice	-	21	21
Copii,elevi,studenti, militari	100	80	130
Altă situație	6	5	11
Total	452	429	881

Din cele prezentate mai sus rezultă că populația inactivă la nivel de comună este în număr de 671 persoane, reprezentând 43,2% din totalul populației comunei Pleșcuta, din care 0,6% îl prezintă șomerii, toți în vârstă de sub 50 ani , proveniți în special din reducerea activității carierelor de piatră din comună și a fabricilor de industrie alimentară sau ușoară din zonă.

Tabel 10.5.

Structura șomerilor (2002)

Vârsta	Sex masculin	Sex feminin	Total
14-19 ani	3	2	5
20-24 ani	-	-	-
25-29 ani	2	2	4
30-34 ani	5	2	7
35-38	5	-	5
40-44 ani	5	4	9
45-49 ani	5	5	10

Populația inactivă este foarte mare la nivelul comunei, cei mai mulți sunt pensionari, se menționează că, deși sunt pensionari, majoritatea lucrează în agricultură și în gospodăriile proprii.

Populația economic activă este împărțită în trei sectoare de activitate:

1. *Sectorul primar*, cuprinzând agricultura și sivecultura
2. *Sectorul secundar* alcătuit din industrie și construcții
3. *Sectorul terțial*, de servicii sau de prestații format din comerț, administrație, ocrotirea sănătății, învățământ, cercetare științifică, etc.

10.1.3.4 Structura etnică a populației

E cunoscut faptul ca în țara noastră ,alături de populația română, care întrunește majoritatea, convețuiesc și alte naționalități, care au venit pe teritoriul patriei noastre în anumite condiții istorice.

Structura etnică este generată de evoluția economică a localității și de cadrul istoric.

Se poate observa faptul că peste tot , la fiecare recesământ, românii sunt majoritari.

La nivelul localității noastre , actuala structura etnică este predominant formată din români, 465 persoane. De remarcat faptul ca nu există țigani, aceștia locuind doar la marginea satului Aciuța, formând un fel de cartier al lor.

10.1.3.5 Structura confesională a populației

La nivelul localității Tălagiu sunt o parohie ortodoxa, o biserică baptistă și o biserică pentecostală. Deși la nivelul comunei există și alte confesiuni religioase , în localitatea Tălagiu nu există persoane care să aparțină altor confesiuni decat cele menționate.

10.1.4 Mișcarea populației

Mișcarea naturală a populației este reprezentată prin natalitate și mortalitate.

Natalitatea este considerată ca fenomen geografic de cea mai mare importanță și reprezintă numărul de nou-născuți vii raportat la populația totală înmulțit cu 1000.

Mortalitatea este a doua componentă principală ,dupa natalitate, care influențează evoluția unei populații, alcătuind factorul principal de reducere al acestuia. Aceasta reprezintă numărul de decedați raportat la populația totala înmulțită cu 1000.

Nu avem date concrete despre situația în localitate decat la nivelul comunei, facem o analiză a nou născuților vii și a decedaților în perioada 1991-2005. De menționat ca în aceasta analiză , se lucrează doar cu aceste date , deoarece nu am avut posibilitatea de a calcula natalitatea și mortalitatea la nivelul comunei în această perioadă, ca urmare a faptului că nu deținem date despre populația comunei la nivelul fiecărui an, aceasta calculându-se doar la recensământul național .

10.1.4.1 Mișcarea naturală

Tabel 10.6.

Mișcarea naturală a populației în perioada 1991-2005

Anii	Născuți vii	Decedați	Diferența
1991	19	31	-12
1992	10	39	-29
1993	14	30	-16
1994	9	31	-22

1995	19	28	-9
1996	6	27	-21
1997	12	33	-21
1998	9	22	-13
1999	12	33	-21
2000	13	36	-23
2001	9	25	-16
2002	9	37	-28
2003	8	26	-16
2004	10	26	-18
2005	9	22	-13

Faptul că în localitatea noastră avem un spor negativ , a influențat numărul populației , ducând mult la scăderea acesteia în ultimii ani, iar dacă nu se iau măsuri pentru a diminua mortalitatea la nivelul zonei, numărul populației va avea de suferit, scăzând din ce în ce mai mult. Mortalitatea ridicată la nivelul localității Tălagiu este influențată de ponderea mare a populației vârstnice și de diminuarea în același timp ale grupelor de vârstă tinere, dar și de eficiența și calitatea asistenței medicale la nivelul localității .

10.1.4.2 Mișcarea mecanică a populației

Aceasta presupune deplasarea populației dintr-o localitate în alta ca urmare a acțiunilor factorilor sociali-economici. În funcție de durata migrației, aceasta poate fi :definitivă, sezonieră sau flotantă.

Tabel 10.7.

Mișcarea populației după 1989

Categoria socio-profesională	Veniți după 1989	Plecați după 1989	Diferența dintre veniți și plecați
Pensionari	7	4	3
Casnice	10	7	3
Elevi –studenți	4	6	-2
Șomeri	1	2	-1
Muncitori	3	4	-1

Agricultori	8	1	7
Funcționari	3	2	1
Intelectuali	1	4	-3
Comercianți	0	2	-2

Întoarcere pensionarilor la sate este generat de faptul că o mare parte a acestei categorii a avut probleme cu întreținerea la oraș și au decis să se mute în spațiul rural. Agricultorii au fost influențați de aplicarea legii 18, care a făcut ca o parte din populația de la orașe să revină la sat. Diferența negativă la intelectuali și comercianți este dată de lipsa unor întreprinderi sau unități comerciale importante pe raza comunei Pleșcuta.

10.2. Așezările umane

Satul constituie comunitatea umană dominantă în peisajul geografic românesc, fiind o formă veche de organizare și locuire a spațiului carpato-social-pontic. El este întregat în spațiul, dar și în timp, având o vechime milenară de organizare social-economică, într-un teritoriu înțeles cu tot ce se află și se petrece în legătură cu el ca procese naturale, social-economice, tehnice. (Mihaiescu,1967)

Satul definește într-un anumit spațiu geografic în care elementele de bază îi dau o anumită înfățișare . Formele de relief diversificate de la o zonă la alta în cadrul comunei a dat satelor o anumită structură și textură în funcție de amplasare gospodăriilor. Astfel, satul este o caracteristică prin cele trei elemente de bază: populația, vatra (intavilanul) și moșia.

Un criteriu de clasificare a satelor îl constituie numărul populației. Urmărind evoluția populației în timp, observăm o modificare a numărului populației, astfel încât în 1869 localitatea Tălagiu avea o populație de 910 locuitori situându-se în rândul așezărilor cu o populație de peste 500 locuitori. Satul Tălagiu este singurul din comuna Pleșcuta în care , după 1959 , populația depășește 500 locuitori având 769 locuitori, pentru ca 10 ani mai târziu, în 1966 în această categorie aflându-se două localități: Tălagiu și Pleșcuta. În 1992, numărul satelor cu peste 500 locuitori aparținând comunei Pleșcuta rămâne Tălagiu , restul localităților încadrându-se cu o populație cuprinsă între 59 locuitori la Budești și 349 locuitori în Pleșcuta. Oscilația numerică este strâns legată de modificările produse în viața economică a comunei.

Numărul populației în satul Tălagiu în 2002 era de 465 locuitori, fiind inclus în categoria satelor mici. Fizionomia satelor românești constituie o problemă complexă reflectându-se prin intercondiționarea factorilor economici cu cei sociali și geografici. În zona noastră predomină

satele de tip răsfirat, ele fiind dispuse pe altitudine între 200-400m. În general , au o vatră neregulată, localitățile fiind dispuse sub formă tentaculară , de-a lungul apelor curgătoare de comunicație.

Satul Tălagiu are o structură răsfirată cu o formă liniară, tentaculară, cu o textură bilaterală. Urmărind aspectul edilitar al satului, se observă o dispersare a clădirilor edilitare.

Indiferent de mărime, formă, structură și textură , satele acestea au fost influențate și de materialele de construcție folosite în construcția locuințelor și a anexelor gospodărești. În acest sens, materialele tradiționale au fost lemnul (fag, brad, stejar), piara (adusă direct din albia râurilor și apoi finisată) și pământul.

În general, locuințele vechi au fost făcute din lemn fasonat pentru a întârzia putrezirea lemnului, temelia caselor fiind așezată pe bolovani sau pe piatră cioplită. Pereții erau în întregime făcuți din lozbe orizontale, care erau îmbinate prin încrestare tip „coadă de rândunică”; acoperișul era făcut din paie, iar ceva mai târziu din șindrilă, apoi țigla. În funcție de bunăstarea și ocupația locuitorilor, locuințele lor aveau un subsol utilizat ca pivniță pentru adăpostirea și conservarea produselor agricole

Foto 10.1 Casă tradițională din satul Tălagiu

Casele vechi erau în general formate dintr-un pridvor , o cameră folosită ca și bucătărie și o cameră de dormit. În ultima perioadă, gospodăria a suferit unele modificări , fiind în general formată dintr-o clădire principală, o anexă (numită local „cuptoriște”) folosită ca și cameră de zi și bucătărie și în partea din spate a curții principale sunt anexele compuse din : grajduri, șura, cocini și cotețe.

În prezent, numărul caselor traditionale este limitat, reducându-se la aproximativ 12% din totalul clădirilor actuale. Marea majoritate a localnicilor din sat, care au ca ocupație principală creșterea animalelor și pomicultura, și-au creat un fel de locuințe în zona de deal sub formă de salașe, unde își adăpostesc animalele în perioada pășunatului și de asemenea își adăpostesc o parte din fructele culese toamna. Prezența acestor așezări are o vechime foarte mare.

Definirea funcției economice a satului constituie o problemă de bază, ea fiind stabilită în funcție de veniturile obținute de locuitori, de principala ocupație a acestora . Asemănător evoluției numerice a populației, și în acest domeniu raportul s-a schimbat de la o etapă istorică la alta. În prezent, pe teritoriul localității Tălagiu traiește o populație alcătuită în majoritate de pensionari , care au ca ocupație principală agricultura.

Urmărind ocupația populației, se observă că majoritatea populației este angajată în sectorul primar, agricultură și sivicultură (exploatări forestiere). Închiderea carierelor de piatră, lipsa unor activități industriale, face ca majoritatea satelor sa aibă ca funcție economică de bază agricultura , bazată pe creșterea animalelor, cultura pomilor fructiferi, iar în zona de luncă, cultura de cereale și legume.

Dispersia satelor este în strânsă legătura între cerințele de ordin social și economic și cadrul natural, reprezentat de relief , resurse de apă, posibilități de utilizare a resurselor agricole și exploatare a unor bogății de sol și subsol. Satul Tălagiu face parte din ariile cu dispersie mica, delimitate prin valori cu 10-20 ale indicelui de dispersie, unde așezările sunt situate în general la distanțe nu prea mari unele de altele.

CAPITOLUL 11. ECONOMIA

11.1 Agricultura

În cadrul activităților economice, activitatea predominantă o constituie agricultura, atât pentru faptul că cea mai mare parte a populației este antrenată în această activitate, cât și prin produsele realizate de aceasta.

Urmărind dezvoltarea acestui sector , observăm că aceasta suferă în timpul istoric atât modificările produse în diverse sectoare ale acestuia, cât și în ceea ce privește modificarea fondului funciar, respectiv a proprietății asupra fondului funciar.

Până în secolul al XVIII-lea pondere mare în domeniul agricol au avut-o creșterea animalelor, respectiv fânețele naturale și pășunea, existând o luptă permanentă a omului pentru extinderea terenului agricol în defavoarea pădurii , prin acțiuni de incendiere și defrișare.

Începând cu secolul al XIX-lea există preocupări în extinderea în zonele de deal și terasele superioare a culturii de pomi fructiferi. În această perioadă , tehnica agricolă era rudimentară, nu era asigurată fertilitatea necesară solului, în sectorul zootehnic numărul animalelor era mic și de rasă inferioară. În aceea perioadă se practica o agricultură de subzistentă, producția de cereale fiind scăzută, populația era nevoită să comercializeze o parte a produselor autohtone în zona Banatului spre a-și acoperi nevoile, transportând în acea zonă țuica, magiunul (liptarul), prune uscate, lemn de foc, lemn prelucrat,etc. O cauză a sărăciei o constituia și faptul că cea mai mare parte a terenurilor aparțineau unor grofi, iar iobagii aveau pământ puțin și de calitate inferioară.

Dupa 1821 o parte a populației , prin aplicarea reformei agrare, a primit pământ în urma desființării moșiilor. Anul 1934 aduce unele îmbunătățiri în domeniul agriculturii prin înființarea Camerei Agricole de la Gurahonț, aceasta asigurând o parte a consultărilor agricultorilor prin specialiști cât și prin îmbunătățirea soiurilor de plante și rase de animale.

Din această perioadă vom observa o puternică schimbare în structura pomilor, de la ponderea mare a culturii prunului trecându-se la cultura marului. În același timp s-au produs modificări și în ceea ce privește cultura plantelor de câmp prin introducerea de soiuri productive, iar la creșterea animalelor crește numărul de bovine și porcine în defavoarea caprinelor și ovinelor. Dotarea acestui centru cu clădiri, mașini și unelte agricole, produse pentru combaterea daunătorilor în agricultură, au îmbunătățit producția.

După al II-lea Război Mondial urmează instalarea regimului comunist, ocazie cu care soarta agriculturii ia o nouă întorsătură. În prima etapă se trece la Reforma Agrară din martie 1945 , prin care o parte a țăranilor , considerați mijlocași și chiaburi , sunt deposedați de pământ, acesta fiind dat unor simpatizanți sau membrii ai Partidului Comunist, în rândul celor avuți fiind incluse persoane sau familii deținătoare de mori de măcinat, cazane cu țuică și cazane de preparat magiunul.

Începând cu 1949 se înființează primele întovărășiri, iar cu 1964 apare C.A.P-ul până în comuna noastră unde din cele 7 sate, 6 sunt colectivizate. Acest lucru s-a datorat și factorilor locali de la conducerea de atunci care au prezentat probe de sol din cel mai bun pământ arabil, trecând la această categorie toată suprafața arabilă.

Comasarea suprafeței agricole, dotarea cu tehnică avansată, investițiile mari aduse în agricultură , au făcut ca producția agricolă să crească oarecum, în același timp efectivul de animale a sporit forțat. În general, producția a cunoscut o oarecare creștere, dar retribuirea celor care lucrau în agricultură arăta sub nivelul condițiilor normale de viață, făcând ca cea mai mare parte a forței tinere de muncă din zonă să ia drumul orașelor sau al altor activități economice din zonă.

Dupa 1989, prin desființarea C.A.P.-ului, cea mai mare parte a terenurilor agricole au fost redat populației, vechiile plantații și dotări zootehnice au fost parasite sau distuse.

Fărămițarea terenurilor în loturi foarte mici, lipsa dotării agricole, neîndiguirile, neimplicarea specialiștilor, dezinteresul statului în încurajarea agriculturii , au făcut ca situația din acest domeniu să fie foarte grea. În prezent nu există ferme private pe raza de activitate a comunei. Numărul animalelor , în special a bovinelor , a scăzut, iar ovinele sunt inexistente în comună.

Dezvoltarea agriculturii e facilitată de anumiți factori ca :

a) *Relieful*, prin varietatea sa face ca pe raza comunei noastre fondul funciar să fie diversificat, având un relief în majoritate colinar, ponderea o are pădurea în proporție de aproximativ 48%, terenul agricol 52%. Suprafața de pășune are ponderea cea mai mare în cadrul terenului agricol, fiind de 2.313 ha, în cadrul acestei suprafețe sunt incluși pomii fructiferi, dar suprafețele cu pășuni împădurite. Fânețele ocupă o suprafață de 933 ha, fiind situate pe terasele înalte și pe versanții ușor înclinați.

Foto 11.1 Vedere din satul Tălagiu

Din studiile făcute la nivelul satului Tălagiu reiese faptul că activitățile cele mai importante în domeniul agricol ar fi cultura pomilor fructiferi îmbinată cu creșterea animalelor.

Referitor la proprietarii de terenuri, arătăm că cea mai mare parte a terenului arabil și a fânețelor aparțin proprietății particulare, pășunile sunt în proprietatea primăriei, parte din ele nefiind atribuite nici în prezent proprietarilor individuali.

Referitor la factorii care îngreunează dezvoltarea agriculturii, amintim ca factori de risc: lipsa îndiguirilor, colmatarea albiilor, lipsa canalelor pentru evacuarea apelor ce duc la inundații repetate, alunecările de teren și acțiuni ale șiroirii apei. În zonele cu teren agricol limitrofe zonei de pădure există riscul împăduririi naturale cu vegetație forestieră.

b) *Clima* este în general propice dezvoltării agriculturii, cu temperaturi moderate de iarnă vară, dar există ani în care apar înghețuri târzii și timpurii însoțite de brumă. Numărul verilor secetoase este redus, dar anii ploioși sunt frecvenți producând pagube în sectorul vegetal.

c) *Solurile* de pe teritoriul localității noastre sunt diversificate, cu fertilitate mai ridicată în zona de luncă , asigurând o producție ridicată la hectar pentru legume și cereale. În zona colinară, au structura mai grea impunând în anumite zone terasări, aplicări de amendamente, administrarea de substanțe chimice și de îngrășăminte naturale. În aplicarea unor tehnologii este necesară o cooperare între deținătorii de terenuri agricole și specialiștii agricoli.

O parte a deținătorilor de terenuri agricole au început dotarea cu mașini agricole, soiuri de plante cu productivitate ridicată și sunt preocupați de creșterea animalelor de rasă.

11.1.1 Cultura plantelor

Constituie un sector important în cadrul agriculturii localității, el este diversificat , cel mai extins sector este cel al culturii cerealelor, practicându-se pe o suprafață de 415 ha de teren, din care peste 310 ha sunt cultivate cu porumb , aceasta la nivel de comună. Producțiile sunt în general modeste, fiind între 2.814 kg/ha la grâu și 1.806kg/ha la porumb. La această cultură diferența este mare de la zona de luncă la cea de deal.

Cultura cartofului și a legumelor au prioritate în terenurile amplasate în preajma Crișului Alb pe aproximativ 70 ha și asigură necesarul de hrană pentru populație, parte din produse fiind valorificate în piața din Brad, Gurahonț, Sebiș, Ineu, etc.

O cultură practică până în 1965 era cânepa, cultivată pentru fibră, utilizată la obținerea fuiorului și prelucrarea acestuia în gospodăriile populației.

11.1.2 Pomicultura

Este un sector tradițional, s-a dezvoltat încă din secolul al XVII-lea când era extinsă cultura prunului, folosită ca hrană , pentru fruct și produsele sale: magiunul (liptarul), prune uscate, țuica. Referitor la această cultură ea este extinsă în zona colinară atât pe versanții sudici, cât și pe cei nordici.

Au existat preocupări în cultura unor soiuri autohtone rezistente la intemperii, cât și în funcție de produsul pe care îl urmăreau locuitorii. Printre aceste soiuri amintim: prunele carandane, grașițe, ringlote, utilizate pentru compot și uscate, liptar, cât și cele cu randament ridicat în obținerea țuicii (vinarsului): prune negruțe, ursești și roșii domnești.

Cultura mărului a preocupat locuitorii satului dintotdeauna depășind ca pondere cultura prunului, merele fiind utilizate în hrana populației și comercializarea lor. Pe raza localității noastre, pe lângă soiurile mai noi (ionatan,delicios parmen auriu, belle-flore) s-au adăugat și

soiuri autohtone ca :șiculanul roșu și alb, cormoș, bomraneț, mere patule, mere busuioace, scorțoase de vară, turimbal, mere popești, roșii țigănești, mușanschi, etc. Unele din acestea sunt utilizate la obținerea borhotului pentru prepararea vinarsului (țuicii). De menționat că pe raza comunei au functionat un numar impresionant de cazane de țuică, însa în prezent numărul acestora s-a redus datorită greutății de obținere a autorizație de funcționare din partea inspectoratului protecției mediului . La ora actuală pe teritoriul comunei mai funcționează doar 16 cazane de preparare a vinarsului. Trei dintre acestea funcționează în localitatea Tălagiu.

Această cultură, alături de alte culturi de pomi fructiferi, este intercalată în zona de pășune și fânețe, au existat livezi sistematice în sate care au fost greu de întreținute necesitând stropiri costisitoare. În perioada anilor 1965-1989, parte din fructele de aici asigurau materia primă la fabrica de conserve la Gurahonț și pentru Uscătoria de fructe ce funcționa în comună, dar care s-a desființat după 1960, deoarece fructele uscate nu au mai fost solicitate pe piață locală.

11.1.3 Creșterea animalelor

A constituit un sector important al agriculturii, comuna dispunând de potențial furajer prin suprafața mare de pășune și fânețe. Acest sector a fost unul cu tradiții până la sfârșitul secolului al XIX-lea predominând creșterea ovinelor și caprinelor, iar după 1900 crescând numărul bovinelor și porcinelor.

O îmbunătățire a acestui sector s-a produs după înființarea camerei agricole când rasa mangalița la porcine a fost înlocuită cu rase mai productive ca Marele Alb sau Bazna. Cea mai mare parte a animalelor și a atelajelor agricole au fost confiscate abuziv de către C.A.P. În perioada funcționării acestuia, sectorul zootehnic a avut prioritate, impunându-se creștere bovinelor, acestea fiind adăpostite în perioada de stabulație în grajduri, având la dispoziție întreaga bază furajeră și în cea mai mare parte pășunea comunală. În aceste condiții, populația a fost nevoită să-și construiască în zone izolate grajduri pentru creșterea animalelor, utilizând pășunea împădurită.

Pentru lucrările agricole pe loturile personale , populația a început sa crească cai, utilizați la lucrările agricole, calul rămânand și în prezent principalul ajutor la efectuarea acestora. Porcinele au cea mai mare pondere, 980 capete, ele fiind în creștere datorită bazei furajere și a pământului ajungând la peste 980 de capete. Bovinele înregistrează o ușoară scădere, 700 de capete, datorită faptului că nu există păstori și laptele nu este solicitat pe piața

locală, nefiind în zonă centru de prelucrare. Cabalinele sunt 268 de capete, ele fiind în întreținerea culturilor agricole și la tracțiune. Păsările de curte înregistrează o ușoară creștere , sunt prezente în gospodăriile populației asigurând hrana zilnică.

Prezența unor specii floristice diversificate, în special salcâm, tei, face ca la nivelul comunei să se practice apicultura, aceasta fiind reprezentată prin peste 200 de familii de albine.

Urmărind efectivul de animale și utilizare a terenului agricol, putem încerca o clasificare în funcție de profitul agricol. Satul Tălagiu are ca activitate agricolă principală cultura pomilor fructiferi și creșterea bovinelor. Urmărind tranzacțiile vânzări-cumpărări la nivel de comună în perioada 1999-2000, constatăm următoarele:

Efectivele de animale la vaci se înregistrează o ușoară scădere generată de neacoperirea cheltuielilor de întreținere. Ouăle sunt printe produsele care se vând cel mai bine în ambii ani prezentați, producția de ouă este mai mare deoarece numărul pasărilor în comună este ridicat. Păsările au înregistrat o creștere foarte mare la vânzare de la un an la altul, de la 400 de capete în 1999 la 5850 capete în 2000. De menționat este faptul că în nici un an cumpărările nu depășesc vânzările.

Dezvoltarea agricolă este srans legată de dotarea cu utilaje și mașini agricole. În ultima perioadă s-a înregistrat o creștere și diversificare a utilajelor agricole, tractoarele fiind utilizate și în activitate forestieră. Cu toate acestea, ponderea utilajelor agricole cu tracțiune animală rămâne prioritară.

În sectorul agricol , la ora actuală , pe raza comunei activează un număr de doi ingineri agronomi și un tehnician agricol care au rolul de a da consultații de specialitate în domeniu și de a finaliza eliberarea certificatelor de proprietate , precum și un dispensar veterinar cu un tehnician care asigură asistența veterinară animalelor din gospodăriile populației.

Menționăm ca în prezent nici o gospodarie nu este antrenată în proiecte de dezvoltare rurală . Lipsa de fonduri, inexistența rețelei de apă curentă și canalizare, fărâmițarea terenurilor agricole , nu au atras investitori străini.

Rezolvarea bonității terenurilor, executarea unor amenajări funciare, îndiguiri, desecări, terasări, aplicarea unor tehnologii moderne și ecologice, introducerea sistemului cu apă curentă și canalizare, sprijinirea populației în întocmirea de proiecte pentru dezvoltarea întreprinderilor mici , ar contribui direct la relansarea unei agriculturi ecologice în care să fie antrenată o parte a populației.

11.2 Industria

Localitatea Tălagiu dispune de numeroase resurse ale solului și subsolului. Masa lemnoasă constituie un element de bază în dezvoltarea sectorului forestier. Produsele agricole vegetale și animaliere constituie și ele un element de bază în dezvoltarea economiei locale. Urmărind resursele subsolului, constatăm, că acestea , prin activitatea de prospectare și exploatare , au adus probe care confirmă prezența unor roci de tipul andezitului bazaltic, caolin, pirita cuprifera, etc., care ar putea asigura dezvoltarea unor activități miniere. Începuturile activității industriale se găsesc în meșteșugurile casnice. Primele ocupații ale locuitorilor au stat în prelucrarea plantelor textile, în special a inului și cânepii. Această activitate constă în cultivarea celor două plante , recoltarea lor sub formă de „mânuși”, introducerea lor în topcile pentru topit, apoi expunerea la soare, urmată de melițat, pieptănat, obținerea fuiorului, toarcerea lui cu ajutorul fusului și vârtelniței, după care urma țesutul firului în războaie.

Principalele unelte în prelucrarea cânepii erau confecționate de localnici , cuprinzând râșnița, vârtelnita, furca de tors, pieptenele mic și mare. Parte din unelte și lucrări corespund și cu prelucrarea lânii, obținându-se îmbracaminte, pături, cergi, fețe de masă (măsărițe), ștergare (șterguri), covoare, etc.

Având materia primă necesară, lemnul, s-au dezvoltat meșteșugurile legate de prelucrarea lui. În cadrul acestor operațiuni s-au specializat meșterii care produceau obiecte casnice de tipul lăzilor, mobilei, furci pentru tors lâna și cânepa, a furcilor pentru strâns fânul, a roților pentru caruță, scări, șindrila pentru acoperitul caselor, etc. activitatea agricolă a necesitat dezvoltarea unor obiecte care să deservească populației prin butoaie, ciubere, vase pentru păstratul și prelucrătul laptelui. Cercurile butoaielor se fac din alun.

În construcția locuințelor s-a executat cioplitul lemnului pentru talpa casei, grinzi, iar pentru uzul gospodăresc, albi pentru spălat și framântatul pâinii. O parte a acestor produse constituiau schimbul cu produse cerealiere din zona de câmpie.

La sfârșitul secolului al XIX-lea se trece la activitatea forestieră organizată, în acest sens la nivelul comunei activează firma croată „Piatra”, care cumpără o parte din suprafața de pădure, înființând o linie ferată îngustă care-și avea depozitul în spatele actualei gări Aciuța. Construirea căii ferate Arad-Brad, la sfârșitul secolului al XIX-lea, face ca în localitatea Gurahonț să se construiască fabrica de ciment la care lucrează și locuitori din Tălagiu, cimentul având un rol important în schimbarea construcțiilor din localitate.

Piatra a constituit un alt element important în dezvoltarea industriei în comuna noastră și în localitatea Tălagiu era carieră de piatră , aici lucrau o mare parte din localnici și se producea piatra brută, sorturi de piatră în cadrul morilor de piatră, calupi și adnorme, produse solicitate atât pe piața internă cât și pe cea externă. După 1989, prin privatizare, ramâne doar o singură carieră , cea de la Aciuța, care își reduce numărul de muncitori de la 90 la 12 muncitori. Prezența materialului lemnos ar putea constitui în viitor o sursă de existență pentru populației , prin industrializarea lemnului și deschiderea unei fabrici de cherestea și mobilă. În prezent în localitatea noastră nu există nici o astfel de activitate, locuitorii fiind nevoiți să-și caute de lucru la alte firme din apropiere

(Foto :11.2.1 Cariera de piatră)

CAPITOLUL 12. TRANSPORTURILE ȘI TELECOMUNICAȚIILE

Deși este o localitate mică , pe teritoriu localității Tălagiu funcționează o haltă CFR , pentru transportul de călători , fiind totodata și singurul mijloc de transport în comun.

Foto 12.1. Stația CFR Tălagiu

Drumul comunal este Aciuța-Tălagiu 7 km, care este întreținut pe plan local, iar fundația o contituie piatra spartă. În prezent s-a reușit asfaltarea drumului până în centrul localității Aciuța, iar pe viitor se presupune că se va ajunge până în satul Tălagiu. Distanța de la localitatea Tălagiu până la reședința de județ (municipiul Arad) este de 126 km. Distanța de la centru de comună este de 6 km de la Tălagiu.

Foto 12.2. Drumul comunal pe teritoriul satului Tălagiu

În cadrul localității , rețeaua de telecomunicații s-a extins după 1989, numărul posturilor telefonice în rețeaua Rom Telecom existente în localitate este de 2 și un telefon public amplasat la Căminul Cultural. Mai trebuie menționat faptul că telefonia mobilă lipsește aproape în totalitate, datorită faptului că pe teritoriul localității noastre nu este ampasată nici o antenă a vreunei companii de telefonie mobilă din țară . La căminul cultural din localitate există un telecentru dotat cu calculatoare conectate la internet.

CAPITOLUL 13. ASPECTE ALE VIETII SOCIAL – CULTURALE

În cadrul acestui capitol ne-am propus să analizăm învățământul, sănătatea, comerțul, activitatea culturală și religioasă, obiceiurile și tradițiile din localitatea noastră.

Pentru realizarea acestor subcapitole, mai ales pentru obiceiuri, dar nu numai acolo, am folosit informații culese și prelucrate de la locuitorii localității Tălagiu.

13.1 Învățământul

În ceea ce privește activitatea școlară, în anul 2008-2009 la nivelul localității noastre funcționează grădinița cu program normal din Tălagiu , care are doua săli , și școala primară din Tălagiu , care are tot doua săli .

Foto 13.1. Școala cu cls. I-IV Tălagiu, vechi castel datând din 1849

Din punct de vedere al cadrelor didactice , acestea sunt cadre didactice cu pregătire corespunzătoare, existând o învățătoare și o educatoare.

Urmărind datele din tabelul de mai jos, se poate constata că la nivelul comunei noastre , cei mai mulți dintre locuitori au terminat gimnaziul, astfel că nivelul de școlarizare al comunei este redus, media situându-se undeva sub 8 clase pentru zilele noastre.

Un alt aspect este legat de abandonul școlar, care la nivelul localității noastre era actualmente inexistent , cu toate că școala de la centru nu dispunea de autobuz, elevii parcurgeau pe jos distante între 3-5 km pentru a ajunge la școală. Ca atare și programul școlii generale din Pleșcuța a fost adaptat în ultimii ani la condițiile locale, orele desfășurându-se între orele 10.00-16.00 spre a școlariza elevii din Tălagiu, care pentru a ajunge la școală foloseau trenul de pe linia Brad-Arad, iar aceasta avea o circulație în nonconcordanță cu desfășurarea activității școlare.

Acum elevii sunt transportați cu un microbuz școlar. De menționat faptul că în ultimii ani, prin preocupările de bază ale școlii și consiliului local s-a achiziționat un microbuz pentru transportul elevilor și s-a trecut la amenajarea șoselelor comunale , care vor înlesni accesul elevilor la școlarizare. S-a îmbunătățit activitatea școlară și prin asigurarea unor condiții igienico-sanitare, prin modernizarea grupurilor sanitare existente și prin introducerea apei curente.

În perspectivă , se are în vedere reducerea unităților cu învățământ primar și comasarea elevilor la școala de centru prin transportul acestora cu microbuzul de la domiciliu ; proiectul „Școala-păstrătoare de tradiții și obiceiuri locale în cadrul comunității”, proiect în derulare în care sunt antrenate cadre didactice, consilieri, elevi, studenți și preoți.

13.2. Sănătatea

Elementul de bază în viața cotidiană urmărește eliminarea bolilor profesionale, păstrarea condițiilor de igienă, înlăturarea unor boli contagioase sau cronice. Se constată prezența bolilor cardio-vasculare și respiratorii , în special la populația îmbătrănită , iar la foștii lucrători din carierele de piatră apare silicoza.

Studiul indicatorilor demografici ne arată că starea de sănătate a populației nu evoluează corespunzător , înregistrându-se multe decese și cele mai frecvente fiind din cauza bolilor cardio-vasculare și a îmbătrânirii populației.

În localitatea Tălagiu funcționează 1 cabinet medical la care își desfășoară activitatea trei cadre medicale (un medic și doi asistenți).

Dotarea este mediocră , folosindu-se doar clasicul stetoscop, iar din 2003 au în dotare un calculator pe care se ține evidența celor înscriși la medicul de familie.

De menționat faptul că acest cabinet funcționează doar o zi pe săptămână. Mai trebuie menționat faptul că la nivel de comună avem o farmacie privată, înființată în 1997 , care asigură necesarul de medicamente pentru bolnavi.

13.3 Comerțul

Activitatea comercială a zonei a luat naștere cu mult timp în urmă, când se făcea comerț între „oameni muntelui” și cei de la câmpie , această acțiune purtând în zonă numele de „drumălit”. Produsele de schimb erau: fructe, măhuri, produse din lemn, var ,etc., date pe „bucate”(grâu, porumb, orz).

Merele, de orice soi, se duceau spre câmpie toamna și iarna. Acestea erau păstrate în căpițele de fân sau uneori în livadă , acoperite cu un strat gros de frunze pe un pat de ferigă. Prunele erau tratate cu cea mai mare atenție în timpul mersului. În căruța cu care se deplasau se punea un strat de fân, apoi un strat de prune, care se acoperea cu un strat de ferigă, apoi din nou prune acoperite cu ferigă. Produsele trebuiau vândute în două-trei zile pentru că astfel începeau să curgă și să fermenteze.

Se pleca în orice perioadă a anului, fie vară, fie iarnă, dar în alegerea traseului se ține cont și de marile târguri care ar putea fi întâlnite pe drum. Schimburile comerciale practicate în zonă au avut ca rezultat o cunoaștere reciprocă, și o întrepătrundere benefică între populația montană și cea de câmpie.

În ceea ce privește rețeaua de comerț cooperativist de înainte de 1989, în localitatea Tălagiu exista un magazin mixt și un bufet.

Dupa 1989 ca locații de gestiune în localitate este un magazin și un bufet. Magazine private sunt în localitate Tălagiu la acest moment două.

Cauzele reducerii rețelei comerciale în localitatea Tălagiu: puterea economico-financiară a populației este scăzută, cerințele consumatorilor sunt în nonconcordanță cu oferta, personal necalificat în comerț , lipsa de inițiativă, nerespectarea condițiilor igienico-sanitare și a programului de lucru cu clienții , etc.

13.4 Activitatea culturală și religioasă

La nivelul localității noastre nu prea mai există activitate culturală, în prezent acesta limitându-se doar la câteva serbări, baluri, întruniri politice sau religioase, la sărbătorile mai importante, oamenii parcă nemaifiind preocupați de așa ceva. Se mai păstrează amintirea a ce a fost odată și nimeni nu ia măsuri pentru a se reveni la vremurile când toți locuitorii petreceau împreună.

Cea mai apropiată bibliotecă este biblioteca comunală Pleșcuta, înființată în 1950, a funcționat cu jumătate de normă până în anul 1995 când se înființează un post de bibliotecar. În prezent, biblioteca funcționează după un orar zilnic de 4 ore, având o singură încăpere și accesul liber la raft.

În achiziționarea și completarea colecțiilor sunt întâmpinate greutăți, datorită deficitului bugetar, dar menționăm sprijinul bibliotecii județene Arad care a făcut unele donații bibliotecii comunei.

În cadrul localității Tălagiu există un cămin cultural cu 120 de locuri. Activitatea culturală este mult redusă, acest cămin fiind folosit în prezent pentru întruniri politice, nunți, baluri, discoteci și unele activități sportive.

Foto 13.2. Căminul cultural Tălagiu

Din punct de vedere religios, în localitatea Tălagiu există o parohie ortodoxă cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril”.

Foto 13.3. Biserica ortodoxă- Tălagiu

Mai există o biserică a cultului baptist și de asemenea una a cultului penticostal.

13.5 Obiceiuri și tradițiile

Obiceiurile și tradițiile locale imprimă o notă aparte locuitorilor satului nostru , parte din aceste tradiții fiind în sfera de influență a locuitorilor din zona Zimbrului, parte a influenței moșilor sau a locuitorilor din zona Bihorului.

Tradițiile și obiceiurile locale le putem împărți astfel:

- **obiceiuri calendaristice**
- **evenimentele ciclului familial**
- **ocupații tradiționale**

13.5.1 Obiceiuri calendaristice

La Anul Nou- Sf. Vasile se practică „sorcovitul”, copiii pleacă cu sorcova și urează gazdelor viață lungă și sănătate.

În credința populară locală este menționat faptul că în această noapte nu se doarme ca să nu dormi tot anul care vine.

Un alt obicei în noaptea de Anul Nou este „calendarul cu ceapă” ,putând astfel afla care din lunile noului an vor fi ploioase ori secetoase: se ia câte o foiță de ceapă și se pune pe hârtie lângă scris. Pe ceapă se pune sare. După miezul nopții află care luni vor fi ploioase (în cele care s-a topit sarea și a lăsat apă) și care secetoase.

Boboteaza- în ajunul sărbătorii „ Apă Bobotează”, preotul, crâșnicul și câțiva copii înveșmântați în haine albe rituale , intră în casele credincioșilor cu crucea, găleata cu apă sfințită și un mănunchi de busuioc cântând „Iordanul” . Fiecare membru al familiei sărută crucea, în timp ce preotul îi stropește creștetul capului cu apa sfințită.

Sfintele Paști – sărbătorile de Paști au o mare importanță, ele încep din Duminica Floriilor, sau mai bine cu 40 de zile înainte, cu curățenia generală în case și în gospodărie, apoi în Joia Mare este obiceiul ca să se aprindă un foc pe dealul din apropierea bisericii, ce trebuie păzit până în noaptea Învierii de copiii și de tinerii satului, iar noaptea se pușcă cu carbit.

În Vinerea Mare se încondeiesc (împistresc) ouăle de Paști (ouăle de rată fiind considerate cele mai frumoase și mai potrivite pt a scrie pe ele). La încodeiere se utilizează chișița („cișăța”) și ceara topită, iar pentru obținerea culorilor („vopselelor”) s-a avut o grijă deosebită, în trecut acestea fiind obținute din coajă de ceapă, nucă, frasin,etc. În prezent se folosesc vopselele din comerț. Aceste ouă sunt schimbate de copii în ziua de Paști , dar mai ales în momentul cand întreaga populație a satului participă la cimitir, în a doua zi de Paști sau Dumineca Tomii, când se sfințesc mormintele în cimitire.

Rusaliile sunt sărbătorite în cea de-a 8- a duminică după Paști. Cu o zi înainte , fetele fac cununi din spice din grâu, pe care le duc la biserică unde sunt sfințite și se pun pe prapuri În ziua de Rusalii, preotul însoțit de săteni, se deplasează în țarină la rugă unde sfințește apa și țarinile, iar copiilor li se dă apă să bea din clopotele bisericii pentru a avea un glas frumos.

Ajunul Crăciunului –în seara de Ajun, tinerii îmbrăcați în costume populare pornesc în lungul satului la colindat , iar cu bunurile adunate organizează în seara de Crăciun sau Anul Nou un bal la care participă tot satul. În general copiii merg cu „steaua” , iar tinerii cu colindatul.

13.5.2 Obiceiurile legate de ciclul familial

Botezul copilului - noul născut se duce la 6 saptamani de la naștere da către nașii acestuia, împreună cu lumânarea de botez pe care o împodobesc cu fire de busuioc, panglici și materiale frumos colorate. Părinții copilului rămân acasă , trebuind să lucreze pentru ca bebelușul sa fie harnic și gospodar, să numere banii pentru ca copilul să fie bogat,etc.

Nunta- Pregătirile în vederea ceremonialului nunții se încep din ambele părți conform înțelegerii anterioare, tocmindu-se muzicanții, procurând alimentele și băutura, hainele și însemnele festive, construind „cortul” și stabilind responsabilitățile.

Cu trei săptămâni înainte de nuntă are loc împodobirea laiberelor pentru chemătorii la nuntă („împrimații”), ce sunt patru de obicei, aceștia vor fi îmbrăcați în costum popular local având laibererele împodobite cu prime (panglici) de culoare alb (puritate), roz, roșu (dragoste) și albastru (speranță), care sunt cusute pe un tricolor (patriotismul). Pe cap poartă pălărie de paie pe care se coase un tricolor și o floare special confecționată de către tinerele femei.

Astfel costumați și în mână cu o sticlă de vinars (țuică), frumos împodobită , pleacă să cheme la nuntă folosind următoarea „strigare”:

„Dragi săteni și drage neamuri,

Zicem bine v-am găsit

Am venit p-aici c-o treabă

Poate ați și auzit.

Sâmbăta viitoare

E o mare sărbătoare

Tânara noastră...

A lui...dîn satul...

Cu tânarul nostru...

A lui... dîn satul...

Ar vrea cu toți sa fie

La a lor căsătorie.

Până atunci spor la munca

Iara sâmbătă la nuntă!” (text cules de la Sirca Viorica , dîn satul Talagiu)

În joia dinainte de nuntă se confecționează steagul (drapelul mirelui) . Pe steag se cos 2 baticuri, pe o parte rosu, pe cealaltă bordo, peste care se cos mileuri croșetate și panglici albe, roz, roșii și albastre. Pe ruda steagului se aplică apoi iederă, busuioc, flori și clopoței în vârful său. Stegarul va fi ales din cei mai îndemânatici feciori, rudă cu mirele.

Toata nunta este condusă de un „mincinos”(vornic), care poartă un ștergar prins în diagonală peste piept. Când alaiul mirelui ajunge la casa miresei , acestuia i se oferă prima dată o fetiță îmbrăcată mireasă, apoi o baba îmbrăcată cu cearceaf și pene de găscă, iar în final adevarata mireasă. Pe drum spre biserică și apoi spre locul de desfășurare a nunții (cort) se cântă melodii tradiționale de nuntă.

În timpul petrecerii, ca moment de divertisment, feciorii satului încearcă să fure papucul miresei, care trebuie răscumpărat de nași pe o sumă simbolică. În ultimii ani a apărut obiceiul „furării” miresei. La sfârșitul petrecerii, nuntașii joacă „Perinița”, după care se întorc la casele lor.

Înmormântarea- Moartea unui localnic este anunțată de bătaia clopotelor. Primele lucruri care se fac, după ce se constată decesul, sunt deschiderea ferestrelor, acoperirea lucrurilor lucioase și oprirea ceasului. Prin deschiderea ușii și a geamului se deschide simbolic drumul pentru suflet, oprirea ceasului simbolizează oprirea veșnică a timpului. În continuare se aprinde o lumânare („lumina veșnică” numită local „fuști”) ce are un rol important în obiceiul și credința localnicilor legate de mort. În sicriu se obișnuiește să se puna obiecte personale sau obiecte cu scop protector (lumânări, busuioc, tămâie).

Mortul se priveghează două nopți la rând, cu acest prilej se întâlnesc și rudele și membrii comunității, rar se mai practică „jocurile de priveghi”, numai în satele unde societatea modernă nu a avut un impact prea mare.

În ziua înmormântării , mortul se scoate din casă cu picioarele înaintea , ușa se închide în urma sa, iar membrii familiei rămân înăuntru, peste ei aruncându-se boabe de grâu și porumb. Apoi în curte are loc serviciul funerar cu toate cele obișnuite.

În drumul spre cimitir cortegiul funerar se oprește la fiecare răscruce, stațiile fiind echivalente vâmlor pe care trebuie să la treacă sufletul. La punerea în mormânt, membrii familiei aruncă bulgări de pământ și bani mărunți pe sicriu.

Dupa înmormântare, familia cu cei îndoliați se întorc acasă, la ieșirea din cimitir primește fiecare un colac pomană. Acasă, aceștia iau parte la pomana ,care se face pentru iertarea păcatelor și mântuirea sufletului celui mort.

13.5.3 Ocupații tradiționale

Legate de munca de zi cu zi- în cadrul acestor tradiții, un rol important îl are organizarea clăcii cu ocazia diferitelor activități, care necesită un volum mare de muncă și la care se asociază un număr mai mare de locuitori .Acestea se desfășoară vara cu ocazia cositului,

adunatul fânului și transportul acestuia în fânare, la construcția caselor, unde se organizează clacă pentru transportul materialelor de construcție. În perioada de iarnă se organizează clăci pentru pregătirea firelor de in, cânepă și lână la care participă un număr considerabil de localnici.

De obicei clăcile erau însoțite de muzică, cântat vocal de clăcași acompaniați de vioară și „dubă”. Specific clăcilor organizate iarna e obiceiul „vergelul”, care în prezent se mai păstrează doar în satul Tălagiu, care constă în tors-țesut, făcut „cipcă” la femei și confecționarea de obiecte mici din lemn de către bărbați. Activitatea e însoțită de cântece, diverse jocuri, zicători și bancuri, finalizându-se cu dansuri populare, de aici nelipsind băutura și mâncarea.

În cadrul tradițiilor locale un loc important îl joacă costumația populației, care nu demult era confecționată în gospodăriile localnicilor. Încălțăminte de bază a țăranului era opincă, confecționată din piele de bou sau de porc. Obiectele erau confecționate din pânză de cânepă vara și lână iarna. Pe cap purtau pălării („clop”) din paie, iar mai târziu au apărut cele „de păr” confecționate în fabrici. Iarna se purta căciula („cujma”) confecționată din piei de miel sau oaie.

Cămașa bărbătească, din pânză de cânepă sau in, are gulerul ornat cu motive florale de culoare albastră sau neagră în funcție de vârsta posesorului. Izmenele erau din același material ca și cămașa, iar în partea de jos sunt ornamentate cu colți bătuciți sau dantelă aplicată. Laibărul este confecționat din postav, având nasturi metalici lucioși, culoarea lor era albastră la tineri și neagră la bătrâni. Iarna se purta șuba din lână, confecționată la război, și „cioarecii”, pantaloni strânși pe picior, confecționați din același material.

Vestimentația femeilor era compusă din: cârpa de după cap, cojoc, șubă, opinci și obiele.

Baticul sau cârpa de cap era confecționat din stambă, lână sau păr, iar culorile erau roșu pentru fetele tinere și negru pentru femeile mai în vârstă. Cămașa, confecționată din in sau cânepă, ornate frumos cu diverse motive și nuanțe pe guler, mâneci, umeri și linia nasturilor. „Spatoiul”, purtat peste cămașă, era frumos ornamentat cu brăduți, ciur, ochi de broască, strugure, etc. Poalele, confecționate din același material ca și cămașa, erau cusute în 7 lași și ornamentate în funcție de fantezia și posibilitățile materiale ale purtătoarei. Cârpa de încins, un șorț purtat în față peste poale, era ornamentată cu dantele și motive florale la fetele tinere și neagră la femeile în vârstă. „Cârpa de după cap” era făcută din fire de lână, avea forma pătrată, iar pe margine se prindeau ciucuri. Se purta îndoită pe diagonală, peste umeri, învelind talia.

De menționat este faptul că aceste costumații nu se mai îmbracă în prezent decât la diferite ocazii : nunți, târguri, la sărbătorile religioase mai importante, etc.;dar și atunci numai de câțiva dintre cetățenii localității noastre.

Datorită impactului civilizației moderne asupra locuitorilor, toate aceste tradiții au avut mult de suferit, majoritatea fiind pe cale de dispariție, tinerii locuitori ai localității având alte preocupări și priorități și nu mai sunt interesați de păstrarea obiceiurilor și tradițiilor. Astfel , se explică faptul că în prezent , multe din obiceiurile străbunilor noștri nu mai există.

Foto 13.4. Portul tradițional al localnicilor, modele de șube

CAPITOLUL 14. TURISMUL

Slaba propagandă și depărtarea de centrul administrativ al județului, structura proastă a drumurilor, lipsa sistemului de alimentare cu apă curentă și a sistemului de canalizare și multe altele , au condus la lipsa de preocupare aproape totală pentru dezvoltarea turismului în aceste locuri.

Cu toate acestea, peisajul, coregrafia terenurilor, varietatea pădurilor, bogăția produselor alimentare naturale, apele naturale, clima blândă, aerul pur și ozonat, recomandă în suficientă măsură , pentru amatorii de turism montan și nu numai , vizitarea acestei zone .

La toate acestea , poate fi adăugat gradul de cultură și civilizație al zonei, sufletul cald și bun, omenia și spiritul de întraajutorare care-i caracterizează pe locuitorii localității Tălagiu. Arealul depresionar Gurahonț - Hălmagiu are o destinație pentru turismul rural și agroturism, turismul de vânătoare și pescuit sportiv, turism cultural, etc.

Datorită faptului că această zonă prezintă o varietate de valori culturale tradiționale, valorificarea potențialului turistic prin intermediul pensiunilor și gospodăriilor agroturistice este o activitate de perspectivă cu mari promisiuni în viitorul apropiat.

Importanța reliefului pentru turism derivă , pe deoparte , din faptul că el constituie cadrul general în care acesta se desfășoară. Relieful reprezintă pe de altă parte unul dintre cei mai importanți factori naturali de atracție, care generează mai multe tipuri de motivații turistice, adică tipuri de turism.

Astfel, se practică turismul montan și de agrement: drumeții spre vârfurile cele mai înalte aparținătoare localității; tot pentru agrement sunt și cele două cabane de pe dealul Mogoș din satul Tălagiu.

Turismul ecologic este mai puțin practicat în apropierea localității noastre. Turismul religios de asemenea este practicat pe teritoriul localității noastre, fiecare biserică fiind o atracție turistică într-un fel sau altul , însa biserica din satul Budești, aflată la 4 km de localitatea Tălagiu constituie unul aparte. A fost construită în 1772, în 1850 s-a pictat și s-a sfințit. Biserica este acoperită din șindrila, iar turla este din schelet de lemn de stejar învelit cu șindrila la bază, iar vârful cu tablă zincată. Ușile sunt din lemn de brad, ferestrele la fel, tavanul e din arc de scândură cu semicerc pictat direct pe lemn, pereții bisericii sunt din bârne de stejar pictate în interior, iar iconostasul este din lemn pictat. De menționat că biserica nu are soclu sau fundație, pereții rezemându-se direct pe pământ, pardoseala nu este din lemn, ci din

pământ. În prezent biserica se află în atenția unui grup de muzeografi din Timiș și Hunedoara (date preluate din arhiva bisericii).

Turismul cultural- istoric ar putea fi o alta forma a turismului practicat în zonă, deoarece în localitatea Tălagiu există monumente istorice și culturale , ca de exemplu , școala din Tălagiu este un vechi castel care datează din 1849.

Agroturismul este cel mai bine dezvoltat în localitatea noastră. Prima dată casele tradiționale, portul popular, țesăturile și broderiile constituie o atracție de mare importanță pentru turiști; de asemenea alte atracții turistice sunt: metodele tradiționale de prelucrare a țucii din fruct, brânzeturi din lapte de vacă sau bivoliță, la care se adaugă obiceiurile și practicile tradiționale: dansuri populare, colindat, călarit, plimbare cu căruța și cu sania trasă de cai.

În localitatea Tălagiu , o mare atracție turistică este sărbătoarea „Fii satului” , cu tradiționala plăcintă cu brânza.

Foto 14.1. Biserica ortodoxa – sat Budești

Foto 14.2. Biserica ortodoxă – sat Tălagiu

CONCLUZII

Pe parcursul acestei lucrări, a 14 capitole, am încercat să prezentăm localitatea noastră Tălagiu , atât din punct de vedere fizico-geografic, cât și social-economic. Concluziile ar fi: din punct de vedere al așezării în partea vestică a țării, putem spune că reprezintă o oportunitate, fiind foarte aproape de granița spre țările dezvoltate puternic . Legăturile cu populația de acolo se poate întreține mai ușor.

Relieful localității noastre este variat, desfășurându-se între aproximativ 200-100m altitudine, dând astfel posibilitatea dezvoltării unei vegetații specifice mai multor etaje de vegetație dispuse altitudinal. La dezvoltarea vegetației locale participă și climatul blând al acestui culoar depresionar. La capitolul „climă” am discutat toate elementele climatice care determină dezvoltarea acestui climat și putem astfel înțelege apariția unor specii vegetale pe teritoriul localității noastre.

La sfârșitul primei părți a acestei lucrări, cea de geografie fizică, am prezentat și câteva fenomene de risc mai importante care apar pe teritoriul localității noastre . Printre acestea sunt inundațiile și alunecările de teren, care în decursul timpului au afectat într-un fel sau altul populația și localitatea. Inundațiile au avut efecte negative mai ales asupra culturilor agricole și asupra rețelei de transporturi.

Pentru a preveni aceste fenomene se are în vedere îndiguirea Crișului Alb și a afluenților acestuia, construirea unor diguri de sprijin împotriva alunecărilor de teren, fixarea terenului prin împădurire,etc.

La capitolul despre populație s-a văzut că populația acestei localități scade de la un an la altul, datorită mortalității ridicate și a natalității scăzute, dar și datorită migrării populației spre alte localități ale țării. De asemenea , s-a putut constata că sexul feminin este predominant, dar nu cu o diferență foarte mare. La structura etnică și religioasă a populației s-a putut observa că majoritară este populația româna de religie ortodoxă. Iar la structura populației pe sectoare de activitate , s-a observat procentul mai ridicat al populației în cadrul sectorului agricol, cei mai mulți fiind pensionarii care activează în acest sector.

Pe plan economic, am văzut ca industria nu prea există la nivel local,dar oportunitățile există. Este nevoie doar de cineva cu multă inițiativă pentru ca aceasta sa revină iar la normal . Să nu uităm că existența carierei de piatră de pe teritoriul localității, care are un potențial

ridicat și care așteaptă să fie valorificat, piatra de aici fiind de o calitate foarte bună, iar caolinul din cariera din Tălagiu poate fi folosit la fabricarea porțelanului.

Capitolul de transporturi și comunicații ne-a arătat că teritoriul localității noastre este străbătut de linia de cale ferată pentru transport de marfă și călători, fiind o oportunitate importantă pentru dezvoltarea zonei noastre, atât din punct de vedere economic, cât și turistic. De asemenea, există telefonie fixă, mobilă și internet.

O problemă pentru populația localității noastre este faptul că nu au apă curentă la rețea și nu există canale de scurgere. Există doar un sistem de captare a apei prin cădere sau cu ajutorul pompelor și hidrofoarelor din propriile fântâni. În viitor se are în vedere rezolvarea acestor probleme.

Apoi am văzut că viața culturală a avut și ea de suferit cu trecerea anilor. Activitățile culturale în localitate sunt din ce în ce mai puține, doar cu ocazia sărbătorilor sau a unor evenimente politice mai putem participa la așa ceva. La subcapitolul de obiceiuri și tradiții am încercat să cuprindem toate aspectele acestora, prezentând câteva din zona noastră. Pentru acesta am primit ajutorul câtorva localnici. Deși impactul civilizației moderne nu este așa de mare la nivelul localității noastre, obiceiurile și tradițiile locale au avut de suferit, unele pierzându-se cu trecerea timpului.

Iar în ultimul capitol am încercat să arătăm existența unor obiective turistice naturale sau antropice pe teritoriul localității, arătând și faptul că turismul local nu este dezvoltat. Dar existența acestor obiective, ca de exemplu: peisajele naturale și rustice, biserica de la Budești, atracția folclorică a zonei, etc., poate face ca Tălagiu să intre în circuitul turistic al țării noastre.

Dacă toate obiectivele și oportunitățile localității noastre vor fi valorificate, în scurt timp localitatea noastră ar arăta altfel, și cred că doar simpla dezvoltare a industriei, prin atragerea investitorilor străini și nu numai, va atrage după sine și dezvoltarea sau valorificarea celorlalte activități social-economice.

BIBLIOGRAFIE

- Coccean, P.(1999) – *Geografia turismului*, Ed. „Focu Viu” ,Cluj-Napoca
- Cucu, Vasile(1981) – *Geografia populației și a așezărilor umane*, Ed. Didactică și Pedagogică. București
- Domșa,Ghe.,Ancuța, M.(2003) – *Fenomene demografice arădene*, Ed. Viața Arădeană, Arad
- Erdeli, George(2001) – *Geografia populației*, Ed. Corint, București
- Ianoș,Gheorghe(1999) – *Pedogeografie*, Editura Miron, Timișoara
- Mager,Traian(1938) – *Ținutul Hălmagiului*, Tipografia Diecezană, Arad
- Mihăilescu, Vintilă(1969) –*Geografia fizică a României*, Ed. Didactică și Pedagogică, București
- Posea, Gr., Grigore,M., Popescu,N.,Ielenicz,M.(1976) – *Geomorfologie*, Ed. Didactică și Pedagogică, București
- Roșu, Alexandru(1980) – *Geografia fizică a României*
- Roșu, Lucian – *Cercetări asupra Paleoliticului de la Iosășel*, revista Muzeelor București,VI,3/ 1969
- Sârcu,V.(1971) – *Geografia fizică a României*, Ed. Didactică și Pedagogică, București
- Truți, S., Crețan,R.,Ancuța,C.(1996) – *Geografia umană și economică a României*, Ed. Miton, Timișoara
- Tudoran,Petru(1983) – *Țara Zarandului. Studiu geocologic*, Ed. Academiei R.S.R., București
- Velcea, V.,Velcea,I.,Mândruț,O.(1979) – *Județul Arad*, Ed.Academiei R.S.R București
- Complexul muzeal Arad (2004) – *Obiceiuri și tradiții populare. Interferențe Culturale transfrontaliere*, Arad
- *** Registrul agricol

GROZA RALUCA GABRIELA

MONOGRAFIA SATULUI TĂLAGIU

ARAD 2011
